LITERATURA ARTS INFORMACIO

PONT BLAU

S U M A R I

	Pàgs.
El fumador, tinta, per ALBERT GIRONELLA	Portada
EDITORIAL	1
Pau Soler, metge a Monterrey, per J. SOLER-VIDAL .	2
Quimeres, per JOAN GARRAHOU	7
Combat contra el Sol, per J. ROURE-TORENT . . .	9
De Llevant a Ponent, per JOAN BARAT. Flor Natural als Jocs Florals de Tolosa del Llenguadoc . . .	11
Muntanya, per EDMOND BRAZÉS. Englantina d'Or als Jocs Florals de Tolosa del Llenguadoc	12
Elegies de Bierville, per DOMÈNEC GUANSÉ . . .	14
La lluita, per MARIA DOLORS ORRIOLS	18
INFORMACIÓ	
L'ensenyament del català al Rosselló, per MIQUEL FERRER	23
LLETRES. Jocs Florals de la Llengua Catalana . .	26
ARTS PLÀSTIQUES. Vlady - Canyes	32
DIVERSES	32

Subscripció: Semestre, $ 12.00

Un número, $ 2.50

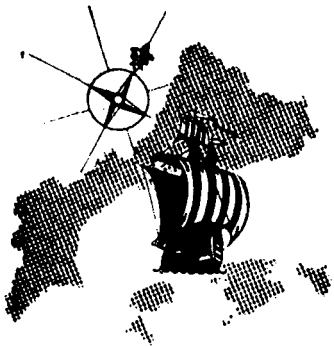

DIVERSES VEUS, en l'exili, han assenyalat el perill de la descatalanització de la nostra gent, sobretot de la generació que s'ha format en terres estranyes i que no coneix dels Països de Llengua Catalana més que el que en sent parlar a casa seva. Algunes d'aqueixes veus no s'han limitat a assenyalar el perill, sinó que han indicat algunes mesures que podrien conjurar-lo en part o podrien atenuar-lo... Fins ara tot ha estat clamar al desert. *Les persones i les institucions* — *aquestes més o menys vàlides i existents* — a qui esqueia dur a la pràctica aquelles mesures, no han respost a la crida, no sabem si perquè aquesta els deu haver semblat injustificada. Nosaltres, conscients que la crida era perfectament justificada, la recollim i insistim.

S'han demanat escoles catalanes, i ni els milionaris catalans ni la Generalitat no han fet res per atendre la demanda; s'han fet diversos intents editorials, i els que els han fets han estat abandonats a les seves forces; s'han format agrupacions amb el fi de fomentar les possibles manifestacions de l'espiritualitat catalana, i l'entusiasme dels seus organitzadors no s'ha contagiat als qui, pels seus recursos o per la seva autoritat, podien fer fàcilment realitzable aquell fi. Si no era possible la creació d'escoles catalanes on els nostres infants fessin els seus estudis, ningú no podrà negar-nos que és perfectament factible l'organització d'uns cursos de català i d'història i geografia dels Països de Llengua Catalana que permetrien — almenys! — que els nostres joves coneguessin d'una manera decorosa la seva llengua i tinguessin una idea del que és la seva pàtria. Un modest ajut a les editorials catalanes hauria permès que aquestes persistissin en els seus esforços i avui tindríem un considerable fons de llibres catalans. Un xic d'atenció als entusiastes que creien possible una mitjana normalització — encara que fos en un nivell modest — de les activitats espirituals catalanes, hauria fet possible el funcionament a l'exterior d'actives delegacions de les nostres màximes institucions culturals i un considerable ajut en aquestes a l'interior.

Res de tot això no ha estat possible per gasiveria o per negligència. Són molts els catalans que no creuen en l'existència de la Generalitat perquè enlloc no en veuen cap manifestació de vida; però n'hi ha d'altres que afirmen que la Generalitat subsisteix. Si és així, des de les pàgines de PONT BLAU li adrecem un prec: que consideri seriosament el perill de la descatalanització de la joventut catalana exiliada. No és possible evitar, en els nostres joves ni tampoc en els que ja no són joves, la influència del medi estranger on viuen, però és possible, amb una ensenyança catalana ben organitzada, evitar que acabin perdent la noció de la seva catalanitat. ¿No podria la Generalitat editar uns llibres de text — almenys de les matèries més elementals — que fessin possible l'organització d'una ensenyança catalana a l'exili?

En fer públic aquest prec no fem sinó recollir i manifestar un desig de milers de catalans que veuen amb tristesa com els seus fills tendeixen a desconèixer la pàtria, per la qual ells tants de sacrificis han fet.

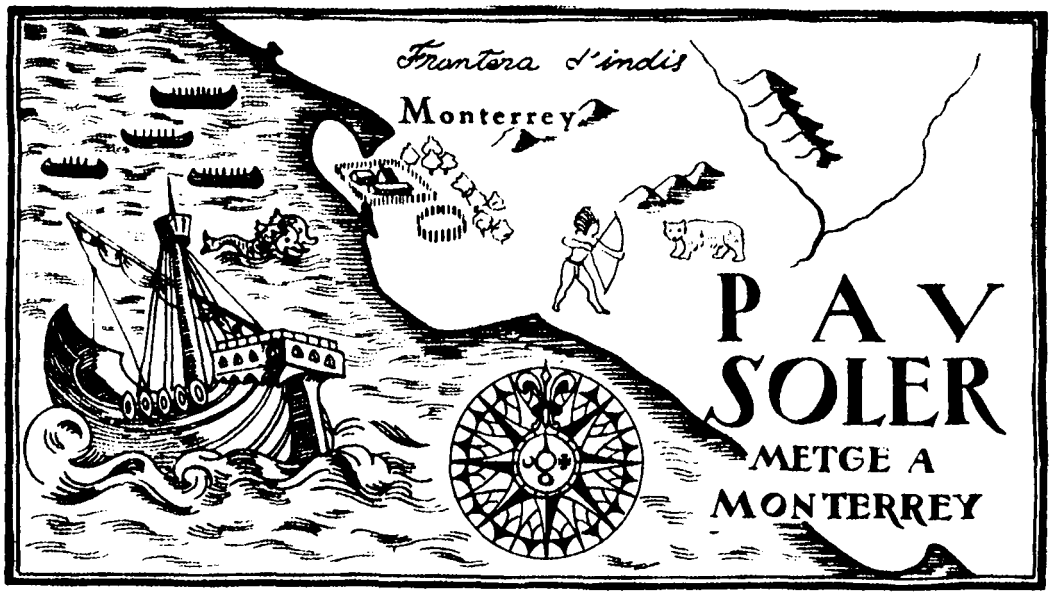

PER J. SOLER-VIDAL

SEBASTIÀ VIZCAÍNO va descobrir en la costa Nord de Califòrnia una rada que li va semblar de condicions naturals excellents per a l'establiment d'un port i li va donar el nom de Monterrey, en honor del virrei de la Nova Espanya que, en els seus dies, governava aquella colònia. Va ponderar-lo tant — té bon fons, està abrigat de tots els vents, té molta aigua dolça, llenya i caça en abundància — que durant molts anys constituí un objectiu. Vizcaíno el descobrí l'any 1602, però no fou ocupat fins l'any 1770. A un tret d'escopeta del mar es construïren unes barraques de tàpia amb teulades de palla, rodejades per una estacada protegida per mitja dotzena de canons de bronze. Fou el fort principal de tota la regió septentrional i la capital de la nova província, amb residència del governador i missió de pares franciscans —que al cap de poc temps de la seva fundació fou traslladada, cosa d'una llegua endins, a la riba d'un rierol que els cartògrafs que primer registraren aquella costa denominaren del Carmelo. Hom calculava que la regió dominada pel governador de Monterrey tenia una extensió d'unes vuit-centes llegües de radi, comptava amb un guarnició de 282 soldats, distribuïts en cinc forts, i exercia autoritat sobre una població de 50,000 indis. El nucli principal de soldats corresponia a una companyia catalana, que la guarnia des que sota les ordres de Gaspar de Portolà l'ocupà l'any 1769.

El 10 de setembre del 1782, un oficial d'aquella companyia, de nom Pere Fages, natural de Guissona, fou nomenat governador i comandant inspector de tot el territori.

Una de les seves primeres preocupacions fou la d'aconseguir el nomenament d'un metge per als nous pobladors d'aquelles terres recent ocupades. La incorporació dels seus familiars a aquella exposada vida de *pioners,* tan plena de perills i mancada dels auxilis més elementals, havien de fer-li més indispensable aquella mesura. Fages s'hi havia reunit amb la seva muller, Eulàlia de Callís, i el seu fillet Pere, d'un any d'edat.

Però les dificultats semblaven insuperables.

Durant una temporada havien pogut comptar amb la col·laboració del cirurgià en José Dávila, de la marina de guerra, veterà de les exploracions espanyoles per aquelles costes del nordoest d'Amèrica que,

sota el miratge del suposat pas a l'Atlàntic per les regions septentrionals, havien de portar-los fins a les regions gelades recorregudes pocs anys abans per Behring. Dávila, però, havia assolit una merescuda jubilació i novament el territori sota l'autoritat de Fages es trobava orfe dels auxilis de la ciència. El 4 d'agost del 1784, el governador insistia prop del virrei Matías de Gálvez, recordant-li la conveniència que aquella plaça fos coberta:

> Des que es retirà amb llicència d'aquests nous establiments el cirurgià en Josep Dávila, el meu antecessor passà al cavaller de Croix els oficis que corresponen a l'Excm. senyor Virrei perquè n'enviés un altre al seu lloc. I com sigui que cada dia s'experimenta major necessitat d'aquest auxili, no oferint les presents circumstàncies un recurs mínim que ho pugui suplir, així com la provisió de medecines, ho faig present a la superior benignitat de V. E. suplicant-li rendidament es digni expedir les seves piadoses providències a fi que vingui algun subjecte pràctic en cirurgia i, com sigui que ha de residir en el fort de Monterrey, es remetin al factor en Manuel de Goya, i per compte de la reial hisenda, les medecines que el referit cirurgià demani i consideri necessàries per al seu ministeri.

Vuit anys seran necessaris perquè, finalment, es trobi un professional que accepti traslladar-se a la capital de les Califòrnies. Durant tot aquest temps les autoritats de la Nova Espanya no cessen d'insistir prop del protomedicat de la colònia perquè es cerqui entre els metges o els estudiants de medicina una persona prou decidida o piadosa que vulgui traslladar-se a aquella allunyada regió per a exercir el seu humanitari sacerdoci. L'expedient s'engruixeix, any darrera any, sense esperances de poder-lo cloure satisfactòriament. La primera resposta, datada a Mèxic el 22 de gener del 1785 per Pedro de Arístegui, ja descobreix quins seran els principals inconvenients:

> Des del dia que vaig rebre la superior ordre de V. A., del 29 de novembre proppassat, vaig practicar la diligència de sol·licitar el cirurgià que el governador de Califòrnia en Pere Fages demana a aqueix superior govern per a consol d'aquells habitants, i no trobant-ne cap que vulgui resoldre's a emprendre una caminada i navegació tan llargues, i molt menys a residir a països tan remots, vaig duplicar la sol·licitud entre els practicants de l'Hospital Reial, encarregant a diversos professors igual diligència... infructuosament...

Hi ha un moment d'esperances. Un metge, Marian Salas, "cirurgià examinat i ben expert", és proposat pel protomedicat i per Manuel Antonio Moreno, catedràtic primer d'anatomia. L'interessat demana, però, un sou de mil pesos anuals "per a un mitjà manteniment en aquelles terres escasses de proveïments" i que se li n'avancin cinc-cents "per a les meves urgències, com també per portar els suficients llibres que aquella aspra terra, distància i carència d'altres cirurgians exigeix". El fiscal de l'Audiència estava disposat a augmentar amb dos-cents pesos els honoraris corresponents i a atorgar un préstec per a les despeses complementàries del viatge, puix el transport es faria amb càrrec al reial erari. Considera excessiu, no obstant, el préstec que demana i, a tal objecte, es permet de fer-li algunes observacions morals. "Què hi guanyaria — diu — a rebre ara cinc-cents pesos, sinó veure's en la necessitat de contreure deutes més tard per a mantenir-se? Després de tot ha de cobrir-los amb el propi sou i mai no arribarà a tenir-ne suficient." Proposa una transacció a base de 450 pesos de sou i 200 d'avançament per al viatge a San Blas, on en un vaixell de la marina reial prosseguiria fins a San Carlos de Monterrey. Quan semblava que l'afer estava en vies d'arranjament, a satisfacció de les dues parts, el doctor Salas es repensa i trenca el compromís.

En una lletra del Protomedicat a la Reial Audiència, signada pels doctors José Giral, Juan José Matías de la Peña i José Ignacio García Jove, s'anunciava que probablement es podria disposar del professor Secundino Muñoz de Roxas, però aquest, tenint en compte que la plaça de Monterrey estava dotada d'un sou de quatre-cents cinquanta pesos anuals, desisteix del que ell en diu "la seva primera pretensió" i demana, en canvi, que se li concedeixi la plaça de cirurgià del port d'Acapulco, la qual havia sabut que estava també vacant.

Després, es posen les esperances en el doctor Andrés de Martos, que feia poc havia arribat al port de San Blas, però d'acord amb el que aquest escriu des de Tepic, "el destino de Monterrey es el que menos me acomoda por la carencia que hai alli de todo".

Tampoc no pot pensar-se en prescindir d'alguns dels metges de la Base de San Blas, la qual en tenia quatre en dotació: dos que navegaven en el servei de Monterrey, un en el de Loreto i en restava un altre en el departament "on era indispensable". En casos de necessitat hom ha suprimit el servei de metge en les naus que van a Loreto, "puix que el viatge és curt i el substitueix el sangrador". Informa el comandant de San Blas que fins i tot, darrerament, Francisco Mourelle havia fet el viage de tornavolta de Manila amb un sangrador per no haver pogut disposar d'un cirurgià.

Davant de tot això el governador de les Califòrnies sembla que, preocupat per una malaltia dels séus, pren una determinació heroica: disposa que el metge de la fragata *San Carlos* que acabava d'arribar a Monterrey amb important correspondència i el situat, es quedi, provisionalment, al fort, per la qual cosa assoleix el consentiment de l'afectat i el del comandant del vaixell. Escriu al virrei donant-li compte de la seva determinació i justificant-la, especialment, per la urgent necessitat en la qual el capità ajudant inspector d'aquella província, en Nicolau Soler, es troba a conseqüència d'un accident. "En la qual consideració i la de diversos altres malalts que tinc en aquest fort, he resolt que el citat cirurgià Pedro Carvajal es quedi", conclou.

El comandant de la fragata, una vegada arribat al port de San Blas, dóna compte d'aquella disposició del governador de Califòrnia al virrei Bernardo Gálvez, el dia 18 de desembre del 1786, amb els següents termes:

> Als pocs dies de la meva arribada al port de Monterrey, s'interessà prop meu el governador Pere Fages perquè el cirurgià del meu vaixell, Pedro Carvajal, passés a casa seva a curar la seva esposa; no vaig tenir dificultat a accedir a la seva sol·licitud en atenció a què la meva tripulació es trobava robusta; seguidament, l'ajudant inspector en Nicolau Soler arribà del canal de Santa Bàrbara quasi cec, amb el qual motiu tant el governador com el citat ajudant m'estimularen de nou a fi que permetés llicència al referit cirurgià perquè seguís medicinant els dos malalts i que es quedés en aquell fort, obligant-se tots dos a posar-lo en el de San Diego el 15 del passat mes de novembre. Mogut de caritat, i en atenció que en aquelles distàncies no tenen un cirurgià, vaig permetre que es quedés, però quan em preparava a verificar la sortida cap a aquest departament vaig rebre un ofici del governador, datat el 8 de novembre, en el qual em notifica que el cirurgià no es podia posar en camí a causa de trobar-se impossibilitat de poder muntar a cavall... tot el qual us notifico perquè determineu allò que sigui del vostre superior criteri.

Aquest episodi provoca una repulsa al governador i al nauta generós per part del fiscal de l'Audiència: al primer se li diu que "de cap manera interessi els seus respectes en assumptes de servei" i al segon se li fa saber "d'haver-ho vist desagradablement".

Però al mateix temps motiva que siguin recomanades noves gestions per a proveir de metge la capital de les Califòrnies, "puix que havent fracassat la gestió Salas, el qual no concorregué a habilitar-se, ni tornà a aparèixer a desgrat de l'augment, les coses romanien igual".

Tampoc les noves gestions no donaven a entendre la posibilitat d'una solució immediata. El director del Col·legi Nacional de Cirurgia — fundat l'any 1768, per bé que a Mèxic la Facultat de Medicina datava del 1573 — tornava a fer present a la reial audiència les dificultats que se li presentaven per a poder donar compliment als seus requeriments:

> Excel·lentíssim senyor: Obeint les superiors ordres de V. E., he sol·licitat els cirurgians per al Departament de San Blas i per als nous establiments de la península de Califòrnia, i amb tot i que és cert que aquesta reial Escola de Cirurgia dóna un nombre competent de professors, la qual cosa es demostra pel crescut nombre que es troba escampat en les grans i mitjanes poblacions d'aquest vastíssim regne i amb els que actualment serveixen a S. M. a San Juan de Ulúa, Perote, Acapulco, Províncies Internes i en la major part de l'exèrcit d'aquest regne, ac-

tualment no s'ha presentat ningú que vulgui les places vacants degut al poc sou amb el qual estan dotades. En efecte, trenta-cinc pesos mensuals a San Blas és un sou excessivament escàs per un professor que no pot aspirar als ascensos dels quals gaudeixen els altres funcionaris d'allà i l'esperança dels quals els anima; però un cirurgià sense aquesta esperança, ni tan sols la de poder millorar la seva sort amb els veïns, puix que tots són pobres, s'atrevirà a exposar-se als treballs de la navegació i a un país insà? El vestit, l'aliment, tot és escàs al port de San Blas. Aquells que actualment hi serveixen tinc notícia que havent-los posat a la meitat del sou que adés gaudien no esperen sinó una favorable conjuntura per a abandonar-lo. El destí de Califòrnia, dotat amb sis-cents cinquanta pesos anuals i la conducció a compte de la reial hisenda, ofereix, ultra les consideracions anteriors, les circumstàncies de ser el fort més pobre, més malenconiós de quants s'ofereixen a la memòria: tot caríssim, cap mena de tracte, cap recurs. Això i molt més que se'ls diu als professors quan van a informar-se, els desanima i els retreu, i és el motiu de no haver pogut complimentar, fins al present, les superiors ordres de V. E., la vida del qual Déu conservi per al bé d'aquest regne. Mèxic, 11 de setembre del 1787. Lic. Manuel Antonio Moreno.

Tot fa entendre, doncs, que la provisió de la plaça de metge al fort de Monterrey, en les allunyades regions de la Califòrnia del Nord, es troba fora de l'abast dels funcionaris de la Nova Espanya, els quals s'han d'atendre, quant als ascensos i als sous, a allò disposat amb caràcter general per les reials ordenances. El fiscal de l'Audiència aconsellarà al virrei que, vistes les diligències efectuades i el poc resultat obtingut,

doni compte a S. M., en el proper correu, el testimoni d'aquest expedient, perquè, en cas de ser del seu reial voler, es digni disposar que vinguin alguns joves d'habilitat, robustos i de bones circumstàncies, dels col·legis de Barcelona, Cádiz o altre lloc, instruïts prèviament de la dotació assignada a aquell que hagi de servir a Monterrey i dels sous darrerament assenyalats a aquells que serveixin en el Departament de San Blas, on fan notable falta tres o quatre cirurgians, els quals tampoc no es podran aconseguir mai de cap altra manera, puix que aquells que ara hi ha tenen sol·licitat amb la major insistència llur trasllat i es troben disgustats, per la qual cosa convindria molt que fossin retirats...

Tal com assenyadament se l'aconsellava, el virrei de la Nova Espanya, amb data 22 de desembre del mateix any, feia present al Consell d'Indies les seves pròpies dificultats per a poder resoldre aquell cas. Per la seva part, el governador dels territoris afectats no perdia oportunitat per recordar-ho i per proposar possibles solucions. Així ho feia al successor de Bernaldo de Gálvez, l'excel·lentíssim senyor Manuel Antonio Flores, a qui recomanava que, en defecte d'un cirurgià, encarregués al Comissari General de l'Ordre de Sant Joan de Déu que li dirigís, en un dels vaixells del dipòsit marítim de San Blas, un dels religiosos d'aquella comunitat pràctic en medicina, i que la reial hisenda el proveís d'allò que demanés "per a ús de la seva facultat".

Aquesta prova la feia Pere Fages el mes d'octubre del 1789, en el mateix mes i any en els quals desembarcava a Veracruz un nou virrei, don Vicente de Güemes Pacheco de Padilla, comte de Revillagigedo; el quart virrei que intervenia en la tramitació d'aquella petició d'urgència que feia anys que preocupava les autoritats de la Nova Espanya.

Quan finalment es resol de manera favorable, l'expedient constituïa un voluminós fardell de plecs de paper de marca, de text atapeït i de notes marginals i de rúbriques de capriciosa caligrafia i de relleu vidriós, algunes, per la quantitat de pols secant que arribaren a absorbir. Les universitats de Barcelona i de Cádiz, en les quals ja es practicaven els avançats ensenyaments dels mestres Pere Virgili, Marian Ribas i Antoni Gimbernat, per exemple, s'encarregarien de satisfer aquelles necessitats de l'allunyada colònia, davant les quals els facultatius *criollos* — per un millor coneixement de causa, és clar — es feien el sord.

En efecte, és a un alumne del Col·legi de Cirurgia de Barcelona, segurament agosarat, "robust i de bona circumstància" i d'indubtable habilitat, com demanava el fiscal de l'Audiència mexicana, a qui correspon el mèrit d'haver-se decidit a afrontar l'aventurada empresa de fer-se càrrec de la salut d'un grup de súbdits de sa majestat establerts en terra d'indis, en la més septentrional i ignorada colònia de l'imperi.

La bona nova la dóna a conèixer l'il·lustre marí Juan Francisco de la Bodega i Quadra, comandant de San Blas, des d'aquella base del Pacífic, el mes de març del 1790, en la lletra a Revillagigedo que traduïm a continuació:

> D'acord amb allò previngut per la V. E. en ordre del 10 de febrer darrer, produírem als cirurgians d'aquest departament la necessitat que d'un facultatiu de la llur professió hi ha en el fort de Monterrey i les condicions en les quals V. E. mana que s'hi ha de quedar aquell que hi convingués, i haventse negat la majoria; solament un, de nom Pau Soler, s'ha ofert; amb la condició que si li provava aquell clima i situació s'hi quedaria; davant la qual cosa havem disposat que s'embarqui en la fragata *Aranzazu*, que ha de sortir, junt amb l'anomenada la *Princesa*, a conduir queviures i efectes de socors per als vaixells que navegaren a Nutka i en provisió dels presidis (forts) de Califòrnies, a efecte de que, imposant-se d'aquells, prengui la resolució definitiva.

Des de Tepic, capital de la Nueva Galicia, Bodega i Quadra informa novament, ara en el mes d'octubre, que tal com havia estat convingut, el doctor Soler havia embarcat en la citada nau i que havia indicat al seu comandant que, en cas de plaure-li Monterrey, el deixés quedar i que així mateix l'havia proveït de les medecines que el susdit metge li havia demanat, de les que tenien en el magatzem de la base de San Blas (un port oblidat i del qual diu amb justícia un historiador mexicà que "cadascuna de les seves pedres és un bocí d'història").

Les noves posteriors són ben optimistes. A Pau Soler, "individu alumne del Reial Col·legi de Barcelona", li ha semblat satisfactori el lloc i "ha acceptat voluntàriament continuar els seus serveis en aquell destí", en el ben entès, havia puntualitzat l'interessat, "que serà atès en la seva antiguitat i serveis per als seus ascensos i que gaudirà del mateix sou i ració dels quals gaudeix actualment". (Les Ordenances Generals de l'Armada Naval, de l'època de Carles III, disposaven que el metge cirurgià havia de considerar-se com de la categoria d'oficial major i ser tractat "amb la distinció corresponent a aquesta qualitat".)

El doctor Pau Soler demanava així mateix que les seves pagues fossin efectuades al fort de Monterrey i no pas a la base de San Blas, a la qual en principi havia anat destinat en sortir de la Península. El sou finalment assignat fou el de setanta pesos mensuals, els quals hauria de percebre el doctor Pau Soler des del 27 de desembre del 1789, data de la seva arribada al port de Veracruz. També se li assenyalava l'abonament d'una lliura diària, en concepte de ració, i tres-cents pesos més, estimats com ajut de costes des del citat port de Veracruz al de San Blas, al Pacífic. Tenia també les seves partides en contra el nostre metge: quatre-cents pesos que havia rebut en la darrera base indicada, per al seu viatge a la nova Califòrnia; cent-cinquanta que la reial hisenda li havia lliurat a la capital de la colònia, per al seu trasllat a San Blas; tres-cents que en va rebre a Veracruz i, encara, un ròssec anterior de mil quatre-cents rals de velló que havia de restituir a la Casa dels Gremis, de Madrid. L'habilitat feia present al pagador del fort de Monterrey que totes aquestes quantitats havien de ser reintegrades el més aviat possible, per la qual cosa recomanava que se li descomptés la tercera part del seu sou.

Finalment, el dia 24 d'agost del 1790, Pere Fages podia escriure al virrei Revillagigedo donant-li les gràcies

> per tan benigna i justa providència, mentre li suplico rendidament s'estengui la seva commiseració envers aquets remots països a proveir aquest destí d'un sangrador, amb la qual cosa, ultra el benefici comú, el cirurgià podrà exercir millor la seva facultat...

Un nou expedient s'iniciava...

I així es clou un altre capítol de la història de l'alta Califòrnia, "país pobre i malenconiós", segons deia l'any 1787 el director del Col·legi de Cirurgia de Mèxic, i convertit, al cap de poques dècades, en una veritable terra de promissió. L'atzar el confiava a un home de llengua catalana; un altre entre tants d'aquells que iniciaren el fabulós desenvolupament de la Califòrnia actual.

Il·lustració de J. M. GIMENEZ BOTEY

QUIMERES

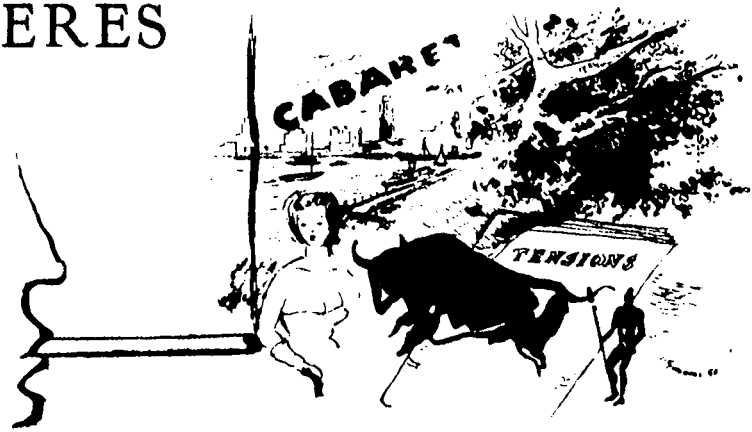

VÍCTOR acabà la feina a l'hora de sol ponent. Sobre la taula hi havia dues làmines enllestides. Començà a tapar els tinters i a desar els compassos. Tot restà en ordre. "Sóc un delineant acurat i conscienciós", pensava, rient-se d'ell mateix.

Mirà el rellotge i encara mancaven dues hores per a trobar-se amb la promesa. El despatx era una planta baixa que donava al carrer i a tota mena de sorolls. Podia contemplar una estona el vaivé de la gent. A aquella hora sortien del treball. El que més li agradava eren les colles de mecanògrafes, oscil·lants i flexibles sobre els talons alts. Anaven agafades de bracet i sempre reien. I donaven una visió fugaç d'uns llavis breus, oprimits i fins.

Començà a passejar per l'habitació. En passar per davant del paravent, tamborinejava sobre la fulla de fusta. Feia un ressò buit que resultava grotesc; a Víctor el feia riure.

La claror anava disminuint. Encengué una cigarreta i contemplà les rastelleres de llibres sobre els prestatges. Eren els seus estimats llibres de Biologia, Botànica, Química i Zoologia. Ells l'havien situat una mica en el concert universal i li havien ensenyat aquelles quatre coses que tothom hauria de saber de naturalesa — nocions innates del món i de la vida —. Inspirà llargament la cigarreta i després endegà la bocada de fum entre els llibres i el prestatge superior que els feia de sostre. Es féu enrera ràpidament i aconseguí l'efecte previst. El fum sortia dels llibres en espirals vacil·lants. Semblava que aquells volums exhalessin llur esperit, llurs pures essències immaterials. Uns ho feien de pressa, tumultuosament; d'altres amb vaporosa lentitud, com una meditació ponderada. El fum era gris de plom, d'una humitat calenta.

Trucaren a la porta precipitadament. Entrà amb vehemència — nas de lloro, cabellera sobreeixint, ulls penetrants — l'amic Hipòlit.

— Heus-ací uns llibres que en lloc de donar llum, donen fum! — baladrejà de bell antuvi.

Víctor somrigué despectivament. "Hi ha homes incapaços de menysprear una broma fàcil." D'altra banda, estava segur de la seva victòria. El temperament impulsiu i sanguini de l'amic s'apagaria contra la pròpia fredor.

I efectivament, els crits, les riallades, la gesticulació frenètica d'Hipòlit, sense el contrapès corresponent del seu interlocutor, es debatien en el buit. Equivalia a intentar besar una dona que es mantingués immòbil i indiferent, amb els ulls apagats.

Al cap de poca estona imperava un to normal i recollit.

Víctor anava a encendre el llum. Hipòlit li pregà de no fer-ho; entrava claror dels rètols lluminosos del carrer i aquells llums canviants vestien l'ambient.

Començà a parlar de la seva quimera.

Havia descobert la missió del segle vint. Víctor, malgrat el seu esperit crític, l'escoltava, de moment, amb un involuntari respecte. Aquella veu matisada i calenta semblava brollar directamente d'una fe interior.

Il·luminat per una claror groga, Hipòlit parlava del Brasil. Aquell país podia mantenir dos-cents milions d'habitants. Enumerà dades i estudis. Havia de sortir un home capaç de carregar aquella missió — la més gran de la Història — sobre les seves espatlles. Posar tot el país en explotació. Caldria, naturalment, una etapa prèvia d'industrialització, una mena de pla quinquenal. Un crepitar de motors i un fum de xemeneies tot al llarg de la costa.

El rètol del cabaret canvià de color i Hipòlit esdevingué blau i subtil; semblava l'habitant fabulós d'un regne submarí. Parlava de la gran campanya mundial de propaganda. S'havia de castigar amb flames d'entusiasme la imaginació de la gent. Despertar totes les races blanques; res de negres i gent de color — plegava els llavis amb menyspreu —. Les terres fertilitzades per l'humus mil·lenari, sotmeses a una explotació rotativa, serien pràcticament inextingibles. Era la nova marxa a l'Oest, el Camí del Sol altra vegada. En els grans moments — això ja ho sap l'amic Víctor — la Humanitat camina cap a l'Oest.

Hipòlit es tornà de sobte verd-fosfòric, lleugerament tenebrós. Els seus cabells eriçats semblaven vegetals lluminosos. Descrivia el Brasil. Planells alts del Matto Grosso. Costa escarpada; malauradament — rictus de dolor —, el San Francisco no és navegable. L'Amazones és un gran corrent d'aigua trista. Fa camí entre la selva. La selva. Poderosa expressió del gran déu Pan; concreció mil·lenària i inconscient de les més directes formes de vida; respirar tranquil de la terra i el temps; la selva. Aquell verd fosc s'adeia amb la jungla tenebrosa; el gest de l'orador era imponent; els esgüells del carrer semblaven xiscles aciculars de "l'ara-ara".

El roig que succeí el verd convertí en indignació i còlera les faccions d'Hipòlit. S'abraonava contra els obstacles. L'Home del Destí topava amb una oposició violenta; al Congrés hi havia sessions indescriptibles; es veia obligat a reunir tots els poders a les seves mans. Finalment, centenars de milers de rodes avançaven cap a l'Oest, l'aviació teixia el cel del país, un món nou es donava als homes. Hipòlit, amb un gest rasant de les mans, tallava en sec les objeccions a penes formulades del seu amic. Els capitals, l'adhesió de les masses, l'aquiescència de les nacions poderoses, tot era fàcil i segur, tot es resoldria sense dificultats.

Víctor s'havia anat indignant progressivament. Quan l'orador insinuà les possibilitats de la seva personal emigració al Brasil, es negà a seguir escoltant. S'havia de trobar amb la promesa. Hipòlit es serví ell mateix unes copes de brandy i abandonà el despatx radiant.

Víctor — no sabia ben bé per què — estava de malhumor. Acudí à la cita; avui més que mai el disgustava la presència d'aquella noia pàl·lida i secardina, ullerosa sota uns cabells negres i bruts. Espontàniament, ell n'hauria estimada una altra — qualsevol altra —, però la seva present promesa l'havia seguit i assetjat, afalagant astutament la seva vanitat d'home. Així era ella: tortuosa, mesquina, miserable, absorbent. Ara se li aferrava al braç com si volgués retenir físicament i sense parar, la seva presa. "Encara no ens hem casat", pensava Víctor i no era el primer cop que ho pensava.

Quan se n'anà a dormir, restà uns instants perplex. Ell mig creia que tot esdeveniment tenía un sentit i era, en certa manera, un missatge, una revelació del destí. Per això li agradava, cada nit, examinar detingudament el dia que acabava d'extingir-se. Però aquella nit no trobava el sentit de res i el desordre li semblava total. Recordà la petita gràcia del fum. "Tan foll estic jo com Hipòlit", es digué després, "encara que ell ho està d'una altra manera." Finalment es decidí a llegir una estona el seu Tractat de Geodinàmica i degustà amb unció les teories de Wegener.

JOAN GARRAHOU

D'*Els Crepuscles Prodigiosos*. Contes. Barcelona, 1951-1952. • Il·lustració de JOAN GIMENEZ GIMENEZ

COMBAT CONTRA EL SOL

Interpretació d'una llegenda mixteca

PER J. ROURE-TORENT

LA TERRA ja havia sorgit de les aigües, i era una harmonia de muntanyes, planes i valls. Les aigües adés tan altives s'havien seccionat en mars, llacunes, rius, rierols, fonts i cascades.

La raça mixteca, creada pels homes salvats de la ira divina, vivia en els cims nebulosos que ni els plomalls dels arbres no aconseguien d'aclarir. Eren pocs, els mixteques, i llur terra gens acollidora. Els fruits que llevava el conreu donaven una menja migrada. La tristor dominava en aquell lloc entre núvols que es dirien barreres de flonjor que separaven llurs terres de les terres veïnes.

El poble mixteca un dia es reuní, i l'assemblea acordà llançar-se a la conquesta del món. No els mancava ardidesa ni valor en el cor i en el braç, i decidiren que els més il·lustres d'entre ells esdevinguessin cabdills i es distribuïssin els homes a fi que cada grup s'ensenyorís dels territoris que la força o l'astúcia els volgués oferir i allà fundés una ciutat sobirana. Els capitostos es juramentaren de portar a terme el comès i es brindaren amistat uns al altres, i cada grup s'encaminà envers l'indret que escollí.

Iaconyooi, el més valerós de la raça, talment un simi per l'agilitat que posseïa a les cames, s'emportà només una reduïda colla d'homes i dones, els més selectes del seu poble, i saltant de roca en roca forçà la muralla nebulosa i arribà a muntanyes esbaldides pel vent.

Allà, Iaconyooi contemplà encisat la ufana que donava vida a totes les coses i semblava dominada per la llum; els arbres i les plantes hi gronxaven constantment els verds més brillants i diversos, que a estones encegaven amb irradiacions argentines. I Iaconyooi volgué prendre possessió d'aquelles terres i fundar-hi una ciutat sobirana.

Ascendí al cim més elevat, i amb veu tronadora desafià el senyor d'aquella extensió que la seva mirada abastava. I ningú no contestà el crit de Iaconyooi. Tres vegades llançà la invitació a la lluita, i el silenci va ésser cada cop la resposta.

En vol per damunt les muntanyes, tanmateix, un ésser singular avançava amb lenta majestat dins un ròdol de foc i fulminava l'espai amb subtils dards roents. Iaconyooi els sentí que li punyien la pell, i la coïssor li abrasava la testa i tots els músculs que li donaven la força. S'adonà que aquell ésser puixant que solcava els aires en vehicle ardent era el senyor dels indrets que havia escollit per a assentar el seu poble, i ordenà als sagitaris de començar la batalla.

La brega fou dura. El senyor del cercle de foc llançava amb dretura les fletxes ardoroses, i Iaconyooi i els seus guerrers tenien els cossos malmesos pels raigs que els ferien. Notaven com el foc els entrava pell endins a mesura que els colpien les sagetes, però no cedien en l'estrenuïtat i llurs arcs disparaven els dards sense prendre's repòs. Iaconyooi, saltant de penya en penya, àgil talment un simi, pujava i baixava turons i muntanyes en persecució del senyor del foc, i els braços forçuts disparaven constantment les fletxes, en un seguit vaivé del buirac a l'arc. La sort li era adversa i les seves sagetes perdien la virtut abans d'atènyer l'enemic, car totes queien lasses dins la fronda.

La lluita semblava inacabable. El senyor de les subtils fletxes ardoroses avançava amb la seva lenta majestat i cada vegada s'acostava més a prop de la terra. I Iaconyooi i els seus homes pujaven i baixaven muntanyes disparant debades els arcs, cada instant més malmès el cos per la roentor que els entrava pell endins.

Quan Iaconyooi tenia gairebé exhaust el carcaix, una sageta disparada amb destresa punyí el rar senyor. I el senyor del

foc descendí ràpid cap al lloc més llunyà que abastava la vista, i el foc s'escapà del seu poder i encengué els núvols i les muntanyes més remotes, i ja no tingué esma de llançar cap més dard. Iaconyooi i els seus homes contemplaren com el foc que el senyor extraordinari encara servava en les venes es convertia de sobte en sang que l'enrondava com un disc, i vegeren també com es cercava la tomba darrera una altíssima muntanya que s'aixecava en els confins del món i com el foc s'abrandava diversament en els núvols i per fi s'extingia.

Iaconyooi féu ressonar tota la serra amb el seu vigorós crit de triomf, i prengué possessió d'aquelles terres que havien vist la glòria de l'ésser singular que acceptà el combat.

Al bell mig del país conquerit, Iaconyooi fundà Iucuno, el Turó Negre, ciutat sobirana que aviat veuria créixer i enfortir-se el seu poble.

Il·lustració per GIMENEZ BOTEY

FLOR NATURAL als Jocs Florals de Tolosa del Llenguadoc

DE LLEVANT A PONENT

Cinc sonets d'amor

Lema: *Lo temps perdut, sospirant, maldiran.*
Ausiàs March

1

Com apagada font
dins la blanca mirada,
a una set ignorada
l'amor jove respon.

La vida és contemplada
com dins la pau d'un son:
interminable pont
sobre el buit de l'albada.

És fràgil el record
i tot el món presència
que multiplica el cor,

i els ulls de cada absència
aumenten el neguit
d'un temps d'or, infinit.

2

Tant com el foc repta natura
i en un sol cos dos cossos fon,
l'adolescent en cor confon
el gerd amor, la febre obscura.

La joia és breu, dolor pregon;
tendra la flor i ja el tany madur:
quan el desig son cant atura
dins de la sang s'adorm el món.

Però el record vetlla a la porta
que s'obre a ruta de migjorn:
al futur cap hora no és morta.

Múltiples formes, a l'entorn,
assetjaran la llar, encara,
fins que una hi resti, com una ara.

3

Són lluny la set i les vies desertes.
El blanc casal sobre el turó somriu:
la intimitat clogué porta i badiu:
les hores a Afrodita són ofertes:

L'Amor renova en càntic successiu:
a un goig futur possibles veus despertes,
elles vindran, amb les mans ben obertes,
quan massa de l'hivern sigui captiu.

I el temps esguarda, immòbil, cada cosa:
és pur de tot neguit el pensament,
i tènue el record com llum de rosa.

Però dins l'aire massa transparent,
ha de sollevar, un verd polsim que plana,
d'oblit o enuig, la fràgil porcellana.

4

Necessari com cel
— do de llum i misteri —
el cor vetlla un imperi
al temps i al seny fidel.

D'un a l'altre hemisferi
tremola un sol estel.
Un últim déu, rebel,
al capçal sol haver-hi.

Al pàl·lid llantió
del record, transfigura
el món en recambró.

La flama ja és tan pura
que ateny un sol cairat:
dolcesa o soledat.

5

L'amor, si ens va ferir,
ens ha deixat penyora:
un sempre nou camí
al caire d'una aurora.

Si un dia ens féu morir
la imatge que es desdora,
de l'ombra atuïdora,
un nou esguard sorgí.

El goig no era comprendre
— els mots es tornen cendra
i el món és sencer al cor —,

sinó que, amb un somriure,
ens ajudés a viure
sense témer la mort.

JOAN BARAT

ENGLANTINA D'OR als Jocs Florals de Tolosa del Llenguadoc

MUNTANYA

1. *De muntanya*

D'aquí estant, el vilatge és una rosa
que l'afany de la vida va esfullant,
i el cementiri, en la tarda calmosa,
aparella sa barca de llevant.

Cementiri i vilatge tot reposa
i ningú no destorba aquest instant;
amb quina gràcia la tardor composa
les rimes d'or d'un poema expirant!

Amor que vius sota aquella teulada:
si haguessis vist com jo la colomada
desplegar dintre el cel el seu ventall,

la melangia en flor de la bruguera,
el convit de ventura de l'Albera...!
He trobat la recança al capdavall.

2. *Alta muntanya*

Aquests llosats de la Tor de Querol
guarden el bes del fred al juliol.

Un tell florit senyoreja en la plaça
mentre que el falziot passa i repassa
dins l'agonia clara del ponent.

La muntanya és un somni verd morent
on ve a expirar l'última batallada.

I aquella església no és abandonada
si enclou encara la presència d'un sant
l'or d'una raïmada penjolant.

3. *Des d'aquell bosc*

Des d'aquell bosc que domina el Valira
de l'aigua el cant qui el podria estroncar?
I ara per què la vall ve a sospirar
d'ençà que el sol en la broma es capgira?

Si pogués durar sempre aquest moment
de pensament davant del paisatge!
Mes els dos bous, amb un darrer viatge,
s'han endut les garberes de forment.

4. *Festa*

A la plaça de Les Illes
el carboner ve a ballar.
Té el delit del trabucaire
i el caliu dintre el mirar.

Porta flaires de boscúria
que solen embriagar:
amb la mel de ses paraules
quina noia encantarà?

Conta a la seva ballaire
que fades no encontrarà
a l'entorn de sa cabanya:
les esporuca el singlar.

Passa setmanes enteres
dintre el cor de l'alzinar.
Un ròssec de fumerola
vos el farà endevinar.

La filla de l'hostalera
s'hi voldria maridar
perquè sap que de muntanya
el cel se pot abastar.

Si el vent algun cop renega,
passa el vent collada enllà.
Que envesteixi la barraca,
l'amor no se l'endurà!

A la plaça de Les Illes
quins sospirs treu el joglar!:
els treu per una fadrina,
tiroleta tirolà.

EDMOND BRAZES

ELEGIES DE BIERVILLE

PER DOMÈNEC GUANSÉ

EM SEMBLA que una mena de gratitud obliga que algú parli en veu alta a l'exili de les *Elegies de Bierville*.* No és pas que hagin caigut en el buit i que sigui necessari reivindicar-les. Al contrari, tant a l'interior com a l'exterior, hom s'adona de llur valor representatiu. Cap moment de la nostra història no és més elegíac que el present i cap creació literària no el reflecteix amb més profunditat i bellesa. Per això hom no les anomena ja *Les Elegies de Bierville,* sinó, simplement, les *Elegies*. El silenci no és, doncs, conseqüència del desdeny. Es deu al respecte, a una certa temença, a mandra mental. Les plomes s'han paralitzat com certs insectes que, en una llum molt viva o en un sobtat trepig, pressenten un perill. Ens avesem massa a libar en la flor exhausta dels tòpics. Però ser massa respectuós amb Riba resulta, paradoxalment, injust. És imitar-lo agafant el rave per les fulles: perquè ell sí que ha estat respectuós. I sovint a la manera del protagonista de *La vida es sueño,* que, amb moltíssim respecte, tirava un cavaller per la finestra.

Abans de Riba la lírica catalana quedava fora del temps i, més sovint, fora del seu temps. (Rimbaud neix nou anys després de Verdaguer i nou anys abans de Maragall.) Només Carner tenia companys fraterns escampats per tot Europa. Però és amb Riba que Catalunya esdevé la província meridional de la poesia europea.... i que comencen els problemes. Si en els inicis, pel llenguatge i la tècnica, és debitor de Carner, se situa per l'esperit més a la vora de Maragall. No pas per l'hel·lenisme i el germanisme, d'essència tan diferent en l'un i l'altre, ans per l'actitud fervorosa a despit de certes maneres banals de Maragall. I també per una decidida voluntat de transcendir, d'influir. La influència de Maragall fou directa, visible i apassionada. La de Riba és invisible, capciosa, màgica. A causa de tan rares virtuts, molts el tenen per feble: el revesteix una armadura d'acer; molts l'han cregut fred:

* Edicions "El Pi de les Tres Branques", volum IV, Santiago de Xile.

és roent com una brasa. Encadenat a la seva roca, s'ofereix en nuditat a l'àguila de les inquietuds que el devoren. Per l'ardència, per certes tendències del seu esperit, hauria pogut ser un poeta damnat a la manera de Baudelaire. I la influència de Baudelaire es fa visible en algunes *Estances*: "Oh, bell remordiment!" A la llarga hom s'adona, i més que ningú ell mateix, que la seva poesia és, sobretot, filla del foc:

> ...Però sols amb els anys hem comprès com
> és de subtil i d'humil i coratjós el treball
> per a la nostra mel, que és filla de l'aire i la [terra;
> sí, però més del foc, dona, del foc sobretot.

En els seus inicis, la influència de Mallarmé — l'estel del seu orient — fou per a ell decisiva. A Mallarmé li deu el mateix que li deu Valéry, amb un escreix en el to, en la tendència a fer els versos sinuosos com una liana que s'entortolliga en un tirs: tendència que perdura en les *Elegies*, a despit de la resistència que li oposa la solemnitat del metre i les radicals exigències de l'estrofa. Però aquesta influència no ha estat, en definitiva, més profunda que l'exercida per Mallarmé, directament o indirecta, en els àmbits literaris que ens són més coneguts, on l'oblit de la veritable modul·lació poètica feia confondre massa la poesia amb l'eloqüència. En les *Elegies*, sobretot, sembla haver-se sentit atret especialment per les fulguracions dels poetes germànics, Hilke, Höderlin. Però es fa difícil situar a qui ha recorregut tots els tròpics i ha navegat per totes les mars, en busca dels més fèrtils arxipèlags, no pas per a assemblar-se a algú, sinó per, enriquit, poder-se gustar millor a si mateix.

¿Ha pretès, com alguns poetes, singularment Mallarmé, fer-se intel·ligible més que per les paraules, per la música?... Les relacions entre la música i la poesia entranyen un rar i impenetrable misteri que esgarria, sovint, els músics i els poetes en vulnerar-ne el límit: límit indiscernible, però que no es pot afranquir sense perill per a totes les arts. Riba salva el perill. I cert que les *Elegies* produeixen la impressió d'una simfonia; que les modul·lacions de les vocals les impregnen de melangia o joia i que llurs acords enriqueixen el sentit de les paraules, les matisen i els infonen virtuts embriagadores. Però això no passa de ser l'alfa i omega de tota veritable expressió poètica. La música, en definitiva, queda reduïda en les *Elegies* al paper de serventa, mal que el seu posat sigui de serventa reial. La poesia de Riba, en aquest cas almenys, és una poesia pensada. No hi ha vers sense significació ni del tot fiat a un atzar musical per a obtenir-la. Per molt que enfonsi les arrels en els més vagues terrenys o que cerqui els motius en el somni i la memòria ancestral, la seva poesia, abans d'aflorar, passa pels filtres del pensament. I per més secreta o hermètica que sigui, amagada en els símbols o masa radiant en els símbols. Riba segurament no admet amb Valéry que un poema pugui tenir interpretacions millors que les que li dóna l'autor. Almenys — és tan rica de suggestions l'afirmació valeriana — no ho admetria al peu de la lletra, tal com certs poetes que, en refiar-s'hi massa, es lliuren al joc arriscat d'un vulgar si l'encerto l'endevino.

¿L'hauria admesa, per exemple, un Sant Joan de la Creu per als seus poemes, ell que els explicà estrofa per estrofa, vers per vers, expressió per expressió, amb tanta prolixitat com intel·ligència, amb tanta saviesa com monotonia?... Ens podrem enganyar i complaure'ns en l'engany que suscita el sensual i captivador simbolisme d'*El Canto Espiritual*, però Sant Joan de la Creu no es faria, amb Valéry, còmplice de l'engany. Hermètic i pur, segles abans que tan dubtoses denominacions existissin, els seus poemes, sense les explicacions, només són abastables a qui, com ell, fos místic i teòleg. I així també les *Elegies*, sense tanta rigidesa ni dificultat en la intenció metafòrica, no es presten a duplicitats i seran més abastables a qui en comparteixi el sentiment i gairebé la mística que les inspira.

La mateixa manera de puntuar-les, tan precisa, ens demostra la decidida voluntat de l'autor a fer-se entendre, per molt que l'atregui el misteri i les "secretes claus". Mallarmé afegí al seu massa pretensiós assassinat del *com* (en sentit comparatiu),

l'assassinat de la *coma* per a evitar les falses cesures que lleven musicalitat al vers. El procediment ha fet fortuna, però Riba no l'ha seguit, sinó que, amb les pauses imposades per la *coma,* infon al vers una més vària melodia.

En l'entreforc de la poesia actual que, en una branca, prescindeix de tota llei i norma en un ímpetu delirant de llibertat i, en l'altra, es complau en les més dures disciplines, en els silicis més lacerats — dansarina que en sotmetre's al ritme i al compàs compon les més belles figures — els versos de Riba floreixen en el rigor de la segona branca. Sap que, a major dificultat, es pot obtenir més bellesa. I aquest és un dels punts de partida de tota la seva obra. En les *Elegies*, si s'aparta de la mètrica tradicional per a adoptar el sistema sil·làbic i accentual de l'elegia antiga, no busca una major facilitat sinó que segueix fidel al seu esperit de màxima exigència. Per què trià aquest ritme?... ¿Era obeint el preludi d'una música que s'anticipava a les paraules?... ¿Era obeint a un resplendor que li venia de molt endins i de molt lluny i que s'anunciava en uns primers versos que li dictaven els déus?... Sempre seran obscures aquestes decisives decisions dels poetes, cop de daus en què es juga la sort d'un poema. El cert és que si la seva ment no s'hagués bressolat en el món hel·lènic, no hauria pogut pensar les *Elegies*. I que de no haver estat el més pur traductor d'Homer que coneixem, no hauria pogut escriure-les. Però no es tracta ací de cap neohel·lenisme, de cap epígon de la literatura grega o llatina. Aleshores la seva poesia hauria estat lletra morta. Es tracta d'haver sabut aprofitar, diríem, parodiant un títol famós, els nodriments de la cultura grega, d'haver-ne descobert en els sols la llavor i adonar-se que eren vius els seus gèrmens: "la furiosa llavor". I no és secundari el ritme triat, no sols perquè matèria i forma són indestriables, sobretot en poesia, sinó perquè el poeta, menys encara que el prosista, no és àrbitre absolut de la seva creació. Mentre el prosista aguanta amb fermesa les brides — i ací radica la diferència essencial entre la prosa i el vers — el poeta, cavalcant en el ritme i la rima, es deixa emportar... De la forma rítmica en què es despleguen les *Elegies*, en prové la noblesa, el to invocatiu, la polifonia de les veus que hi ressonen, les melodies sàviament entrellaçades. L'alternança de versos àtons i aguts, necessària al geni de l'idioma, hi substitueix els efectes de la rima; però les rimes internes, deliberades o magnífics presents dels déus — i els déus saben molt bé a quins mortals han d'atorgar llurs dàdives —, hi fan dringar, ací i allà, una nota més sonora d'instruments de metall introduït en un concert de corda, toc de clarí o cop de címbal, avís o senyal d'una més preciosa revelació. Però des del punt de vista de la dicció, la màxima bellesa de les *Elegies* prové de les al·literacions que fan més llisquents i melòdics els versos, amb sons de lires, violoncels i oboès, i ressons de veus misterioses i meravelloses.

No sé si aquests antecedents ajuden a situar les *Elegies*, el camí emprès per l'autor amb el seu esperit d'exigència. Per a trobar-ne la "secreta clau" el que cal, sobretot, és el que adverteix el propi poeta:

> Entre nosaltres humans,
> déus! els mots són només per a entendre'ns i
> [no per a entendre'ls:
> són el començament, just un senyal del sentit.

I per a entrar en l'entrellat de llur arbreda frondosa, com en la "cova profunda" on Ulisses guardava els seus tresors,

> calen un front humil sota la llinda i un salt.

Però primer que res, considerar el lloc i el moment on i en què foren escrites. La lectura del *Prefaci* del propi Riba és més que suficient. Lectura desencoratjadora per a un crític. No li dóna ja tota la feina feta?... ¿No seria més discret callar, limitar-se a assentir tal com han fet plomes que hem judicat massa respectuoses i que potser només eren prudents?... Però alguna cosa ens empeny. El desig, sobretot, de subratllar que les *Elegies* són la més alta expressió del sentiment i dels motius del nostre exili; que són tan íntimament nostres, que ni el propi autor ens en podria discutir alguns títols de propietat. I, no, no ens els discuteix: "Per un com ells — dirà — foren escrites un dia: puguin alguns d'ells

estimar-s'hi com s'hi estimà ell mateix." És a dir, els que a l'igual que ell vam expatriar-nos "per haver lliurement dit que *sí* a unes determinades coses que consideràvem (transcrivim en plural) en acord amb la nostra condició i dit que *no* a unes altres que jutjàvem contràries a ella".

No és debades que, oficialment, per primera vegada hagin estat publicades a l'exili. I si posteriorment ho han estat on només les nostres obres treuran arrels que no siguin ventisses, no és en virtut de les màscares, sinó de la bellesa que les ha fetes invulnerables: prova primera d'eficiència i anunci de perdurabilitat. Poeta intemporal fins al moment d'escriure-les, esdevé per elles com tants altres altíssims poetes — un Quevedo, un Leopardi — el poeta civil que interpreta amb el cant i amb el clam el dolor de la pàtria. En un moment inicial almenys, aquest dolor li sembla un farcell que només pesa damunt de la seva consciència de poeta: es troba sol a suportar-lo:

...com si tinguessin
tots els homes la pau i només jo fos errant.

I es complau en la tristesa. No sap cap a quins paratges el guia, però s'hi lliura enter, gràvid de pressentiments misteriosos que germinen ja en el primer vers d'una qualitat lírica meravellosa, amb profunds ressons elegíacs:

Era secret el camí fabulós de tristeses divines...

Però en els boscos de Bierville, vora els quals el poeta recent sortit de la seva terra havia trobat recer, s'insinuava un "incert abril", una primera primaveral esperança. I, tot seguit, retroba la serenitat, els seus somnis: somnis per a ell sol, "en averany i figura", i

L'ànima s'hi reconeix, ja no és sola a es-
[perar
en el parc estremit on sembla estar per re-
[néixer
jo no sé quin déu mort, fill de les aigües i
[el verd.

La tristesa el sensibilitza en tal manera que fa aptes els seus sentits per als pressentiments més subtils i, enllà dels somnis, per a copsar les visions i senyals més reveladors i misteriosos. Afinats així, vibren intensament no sols al refrec del dolor, sinó en la carícia del goig que arriba a extenuar-lo. La seva natura es fa consubstancial a la dels déus mortals, els déus fraterns que invoca: "jo el gloriós instrument i vosaltres l'amor".

(Continuarà)

Retrat de Carles Riba per J. SUNYER

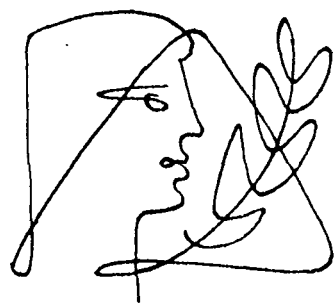

LA LLUITA

PER

MARIA DOLORS ORRIOLS

A Marcel Martí

Esperaves auxili i ningú no t'ha auxiliat;
ploraves i ningú no t'ha consolat;
Cridaves i ningú no t'ha respost.

Tot a l'entorn és com una immensa nau buida. El ressò commou estranyament les altes parets, però no acut ningú en sentir la teva veu. El clam de les multituds l'ofega, perquè cadascú porta el propi crit a flor de llavi com un clavell que mossega amb les dents.

Tu cerques la vida, però no la trobaràs;
quan els déus crearen els homes,
els destinaren a la mort
i es guardaren per a ells la vida.

Si envegem els déus, no és pas per llur perfecció o llur poder; els envegem la vida. En els nostres llavis sagnants es desfulla el clavell, i els pètals vermells cauen l'un darrera l'altre. I es marceix la boca i es marceix la flor. Aleshores és quan es fa el silenci, quan s'acaba de pagar completament el tribut, sense estalviar-se'n res.

Però la vida és alguna cosa més. És el bategar d'una força indescriptible que està per damunt nostre. I aquesta força ens agermana als astres, a l'aigua, al vent i al foc. És un sentiment d'unitat còsmica que ajunta els homes amb els elements. L'home ignora l'amalgama de sentir-se tractat a paletades, com si no fos més que un gra de sorra en la gran muralla de la humanitat. Només el dolor individualitza perquè es clava en les pròpies entranyes; però és precisament el dolor la forma més palesa d'unitat humana, impersonal i crua, que devora contínuament.

Sobre el llunyà Tammuz s'alcen els plors!
Immolada ha estat la cabra amb el seu cabridet;
immolada ha estat l'ovella amb el seu anyell;
sobre el fill benamat s'enlairen els plors!

Les lamentacions cauen com fulles a la tardor, i són arrossegades pel vent que esgarrapa la terra amb les puntes contretes, com si volguessin agafar-s'hi. Tot és debades. Aquella contracció ha deixat una ratlla molt fina damunt la sorra. La fulla cruixeix com el plany d'una flauta que ja no treu so.

Sobre el fill benamat s'enlairen els plors!
Ets l'arbre privat d'aigua fresca en el jardí;
ets el brot que no s'abeura en l'aigua viva;
ets la flor arrencada amb arrels de la terra...

Tu ets l'artista que amb el pit masegat de neguits t'enfrontes amb el propi esperit; vols endinsar-te en l'ànsia de la creació, tens la necessitat impetuosa de la renovació. Hi ha obres d'art creades per a un moment i altres fetes per a l'eternitat. El qui beu assedegat en la copa del Creador i l'engoleix en un instant, la seva obra és breu. L'eternitat exigeix un preu mòlt més gran; si ho pretens tot, has de donar-ho tot.

Els segles no tenen cara. Llur rostre és el tribut pagat, i el lligam dels uns amb els altres és un riu de sang sobre el qual naveguen les veles blanques, immaculades i pures de la renovació, que trontollen sota el vent del desig caminant a batzegades, s'esquitxen de roig i acaben submergint-se dins el riu sangonós i calent on continuen navegant altres veles blanques.

Tens les eines de treball a les mans i voldries expressar el teu missatge. Les teves mans són fines i llargues; mans amb inquietuds i misteri. Són mans que vibren amb un crit desesperat de necessitat creadora, mans que anhelen treballar el marbre. Però no tens més que un pilot de fang que se t'enganxa als dits de la mateixa manera que les petites passions lliguen el teu esperit. Sí, ets una barca solitària damunt el riu de sang. I la lluita és desproporcionada per obrir-t'hi camí.

Tens les eines de treball a les mans i jo callo. Sóc la forma impersonal que ha de fer-te de model, i sento la impotència de la pedra que desitjaria anar en auxili de l'obra en què s'ha de convertir. Jo ma-

teixa voldria ésser alhora esperit i matèria. Com podria donar-t'ho tot? Et veig etern perquè és etern l'home enfront del seu treball. Els teus ulls són ulls metàl·lics que miren i dissecciones fredament; temptegen lligams passats, miren enllà dels segles. El teu esperit sent la necessitat de plasmar l'etern misteri d'un rostre, l'etern enigma de la imatge que evoqui el vell Egipte, que faci reviure Creta i Grècia i fins i tot Roma...; però no pots deixar de banda la força que batega enllà de la teva finestra oberta. Heus aquí la realitat; la teva finestra oberta, el teu esperit despert, els teus ulls que, malgrat mirar enfora, descobreixen mil afinitats amb el passat. Perquè tu ets passat i present: ets l'home etern amb les eines de treball a la mà i l'esperit inquiet.

Meravellosa és la teva aparició per Orient,
oh Aton, senyor suprem de la vida!

La llum envaeix l'esperit de l'artista. Aleshores és quan a prop teu sento que m'inunda la serenor de les Esfinxs. Jo sé que desitges convertir-me en pedra perquè així podràs posseir-me més intensament. El meu rostre, doncs, es petrifica. No hi ha d'haver altra llum ni altre sol que el que crema dintre teu. No hi ha altre foc que la tebior dels teus dits damunt del fang. Darrera la màscara brillen els meus ulls, estrelles fatídiques, terriblement pròximes i terriblement llunyanes. Sento que tota jo cremo. Els sacerdots d'Amon m'immolen damunt del seu altar. I la daga és la teva boca tallant i closa, despietada. El meu destí és restar ben quieta, endormiscada sota el teu mirar, aguantar l'embat dels teus ulls escrutadors, amb la mateixa indiferència que si fos realment una esfinx. Ella i jo hem suportat tots els vents. Tu has sentit en el teu pit bramar totes les tempestes. No sé qui deuria sentir més profundament, si el gran geni que va concebre i crear l'Esfinx, o bé l'home, la dona o la bèstia que li féu de model.

El que ara et preocupa és la forma; el teu enemic és la matèria. Al mateix temps sé que fuges de Lilith, el dimoni babilònic de fascinadora bellesa. Però també sento que m'estàs transformant en Lilith; que sóc Lilith! Ni home, ni dona, sinó ambdues coses alhora, em fas tenir set de la teva sang, i tard o d'hora hauràs de pagar la gosadia de pretendre transformar el meu rostre.

Entre les teves mans el meu cap creix, està agafant unes proporcions immenses, i tu t'hi embriagues; és la follia de l'art que et fa oblidar la tècnica, és la bellesa de Lilith que et fa perdre les proporcions de la forma. I el cap de fang comença a inclinar-se; el rostre es gira. És Lilith que es revela; abans que l'home la posseeixi, prefereix ésser sacrificada. I va girant lentament el cap. Una esquerda s'obre en el seu coll, com si una daga invisible l'hagués occida. És la rebel·lió viva de la matèria, és el fracàs de la forma, és el dard que sense pietat occeix l'home en plena lluita. El cap ha caigut a terra i s'ha esmicolat. Els llavis de fang, contrets en una ganyota diabòlica, mostren el triomf de Lilith.

Oh, senyor, sofrim,
estimem i morim
de set i de fam
del teu cos diví!
Mai no sabrem
quina víctima sacrifiquem.

No pot haver-hi calma; l'artista no pot tenir descans. Els teus ulls verds són dues gotes d'aigua adormida. Sempre em sembla que veig saltar dues granotes fugint esparverades, d'aquests bassalots estancats. Però continuen immòbils. Odien i adoren Lilith. Lluiten contra Lilith; la desitgen i la desafien.

Per esculpir novament el cap has agafat ara un fang roig com el de les ribes d'aquell riu pel damunt del qual llisquen les veles blanques. Les teves mans treballen segures; res no les tempta. Per la finestra oberta se sent glatir el murmuri de la multitud; el bram de la ciutat que jau allà sota bullint amb una efervescència inaudita. La primavera ja floreix a les valls, però sobre l'asfalt sempre és hivern. En els testos hi ha fulles que pretenen ésser una mostra de vida. Les flors que hi floreixen estan més acolorides pel desig dels nostres ulls que per la realitat de llurs pètals. Jo les miro mentre estic ben quieta, i al meu entorn tot roman immòbil, tot está tran-

quil. Tampoc no apareixerà més Lilith. La primavera crida en la veu dels ocells i les campanes no deixen de tocar. Jo estaré immòbil sempre perquè tu vinguis a beure assedegat en el meu rostre. Lilith ja no t'oferirà més els llavis perquè els modelis amb els teus. Ara hi marcaràs amb el cisell un somrís enigmàtic on es barrejarà el teu menyspreu i el d'ella en una unitat perfecta.

Pel damunt dels terrats el cel és clar, s'hi escampa una llum daurada que no penetrarà mai dins els carrerons oberts, que com esquerdes s'esberlen al nostre entorn. En el fons de cada carrer, les lloses empastifades guarden aigua negra entre les escletxes. Les cases són muralles d'argamassa amb finestres contretes com cicatrius i balcons oberts com nafres. Les penjarelles de roba estesa que s'hi veuen són blasons d'estómacs buits, estendards de misèria apilotada, on hi ha impresa la taca de l'amor satisfet a correcuita. Allà dins hi ha una minsa ració de llum. d'aire i de cel. Vides apilotades, carns marcides i mans balbes que temptegen precipicis. Efervescència de vida que bull dins els celoberts polsosos, entre sutge i fum.

En el capvespre se senten xisclar les orenetes. Vindrà la nit; les campanes deixaran de tocar, la remor sorda de la multitud s'apagarà. Imagino el gran silenci que planarà damunt dels terrats, mentre les campanes estaran colgades en la fosca, esperant l'alba per anunciar la vida i la mort. Les orenetes, aquietades sota teulat, respiraran l'aire feixuc de la nit, empastifat amb l'olor agre de les cambres closes on dorm una multitud abatuda, flagel·lada pel fuet que colpeja contínuament els seus flancs sense carn. Això és la nit; l'abandó a la indiferència absoluta, tot covant somnis obscens... fins que ve l'alba, fulla d'acer, que talla les parpelles i t'obliga a obrir els ulls per mostrar-te despietadament la realitat. Sí, pressento la quietud extàtica de la nit; la sento dins el meu cap immòbil, mentre tu treballes, lluites i somnies, com la culminació d'un deliri més, per damunt de la misèria humana, com una fuga de superació, volant pels terrats com les orenetes, sentint ressonar dins el teu pit les campanes que anuncien la vida i la mort.

Entre aquests silencis he copsat els teus afanys. Jo no puc fer res més que continuar callant. Deixem que la ciutat brami entorn nostre... Del teu pit s'ha escapat un bleix, com si reclamessis la llibertat o alguna cosa que t'obsessiona. El teu rostre és alegre com el d'un minyó i alhora greu com el d'un patriarca. El teu afany, la teva esperança està posada en l'expressió hieràtica d'aquest cap, i mentre el treballes, sembles adorar el déu Adun-Adonis, ofrenant-li el més magnífic Brau celestial immolat. Certament. el Brau es allà, omple l'estança amb la seva córpora. El teu cap és el seu cap, el teu cos és el seu cos. I a la meva oïda sonen els címbals i les flautes de la multitud que canta i balla entorn teu.

Iò Adun! Brau furiós!
Salta sota les canyes penetrants!
Salta sota les cordes vibrants!
Iò Adun! Brau furiós!
Dansem, dansem! Vina amb nosaltres;
deixa les herbes perfumades
i les fonts d'aigües gelades.
Dansem, dansem! Vina amb nosaltres!

És la follia del moviment, de la vitalitat, de la força. El Brau sagrat ha pres possessió de tu. Jo ho sé, ho veig, ho sento. Ets el Brau furiós que es debat per aconseguir la llibertat completa... i et mous sota les canyes penetrants, sota les cordes vibrants per tal de poder expressar el teu art i mostrar-lo.

Tota aquesta barreja de sons i de moviment bullen dintre meu. I per contrast, m'estic ben quieta, completament lliurada al Brau, com Eoia, la verge, la víctima, la núvia coronada amb flors blanques. Ni tan sols parpellejo sota els teus ulls. Has anat arrencant de mica en mica la meva forma per traspassar-la al fang; li has donat un alè de la meva vida barrejat amb la teva ànima. Ja està; per darrera vegada has posat el cisell sobre les parpelles. Els teus dits, encara temptegen el lòbul de la meva orella, abans que tot estigui completament acabat, abans que el Brau abandoni l'estança.

Il·lustració
de
CARME MILLÀ

El cap està posat damunt del pedestal. Té una serenor i un aire diabòlic perfecte. Diria's que Lilith hi ha tornat a fer presa, que pretén novament mofar-se de l'artista, que intenta desafiar el Brau de Creta, per mostrar-li el poder del diable babilònic.

Mestrestant, tu i jo fumem una cigarreta i callem. Potser estem realment posseïts pels dos monstres. No podem esbrinar-ho. Tu saps que encara no has triomfat completament. Un nou art reclama ara l'esforç final. L'habilitat de l'artista s'ha de mostrar en el domini de la matèria, s'ha d'encarar amb les manipulacions d'un ritual que serà la darrera prova del seu triomf.

El fang és tou i cedeix dòcilment al tall del crani. El cap jeu damunt d'un coixí de draps humits. El rostre està cara enlaire i tu t'hi inclines amb una sol·licitud entranyable. Mai no t'hauria cregut capaç de tanta tendresa! Les teves mans semblen inundades d'humanitat. Del teu rostre ha desaparegut la imatge del Brau, per quedar-hi un rastre de fatiga humana contra la qual Lilith no vol lluitar. Però quan el cap semblava reposar millor, sense sofrir dolor per la trepanació, ni sentir que el buidaves a pessics, una esquerda ha començat a obrir-se sota la barba; el coll ha caigut. No és pas un contratemps greu que no pugui vèncer-se. Amb paciència tornes a unir el coll amb el cap coronat per la gran tannara que si bé li dóna un

balanç perillós és alhora un complement admirable en el rostre llarg, estilitzat.

La fatiga i la febre estan impreses en el teu esguard. T'inclines damunt del fang com si volguessis besar-lo i en el teu deliri creus que et mira i que et somriu. Però és una clivella que s'obre prop de la boca. Aquest somriure iniciat es va transformant en ganyota; diria's que sofreix. Les teves mans hi corren amatents per a salvar-lo en el moment que esclata en una riallada; contreu el rostre, arruga el front, sembla voler parlar i expressa l'angoixa. Tu envoltes pietosament el cap amb el braç, com si volguessis emparar-lo del malefici que te'l pren, que te l'arrenca d'entre les mans. Aquell cap és el teu treball pacient, li has donat la teva ànima i el teu amor. I ara el veus desfer-se entre els teus braços, com si estessis condemnat a presenciar la descomposició d'un ésser que t'havia encisat.

Amb el cap esmicolat sobre el pit, has restat sol. Els batecs del teu cor ja no poden donar-li vida. El misteri insondable de la mort t'envolta una vegada més i et sembla dur-la clavada dintre teu. Les campanes giravolten dalt el campanar, i ningú no comprèn que el seu repic és el teu missatge demanant auxili. Les orenetes passen brunzentes arran de la finestra, i xisclen escruixides en veure't abraçat al fang que destenyeix damunt el teu pit. Estàs sol; jo hauria volgut ajudar-te, però no podia. Pietosament has cobert el cap esberlat amb un sac, sense saber ben bé si eres un assassí que amaga el seu crim, un pare que amortalla el fill, o l'home que arrenca del seu pit el corc d'un ròssec difamant.

Esperaves auxili i ningú no t'ha auxiliat;
ploraves i ningú no t'ha consolat;
cridaves i ningú no t'ha respost.

Tot a l'entorn és com una immensa nau buida. El ressò commou estranyament les altes parets, però no acut ningú en sentir la teva veu; el clam de les multituds l'ofega, perquè cadascú porta el propi crit a flor de llavi com un clavell que mossega amb les dents.

Tu cerques la vida, però no la trobaràs;
quan els déus crearen els homes,
els destinaren a la mort
i guardaren per a ells la vida.

L'art ha de pagar el seu tribut, però l'artista és l'únic ésser que, creant a través dels seus sofriments, pot apropar els llavis a la copa del Creador i li és dat embriagar-s'hi. No creus que val la pena lluitar, viure i morir? I jo t'he vist lluitar i sé que de la lluita en surt l'obra. Però la lluita no ha de destruir l'home ni els seus sentiments. Sense sentiments pot viure un negociant, un rellotger o un aviador, però mai un artista. Cal que l'artista visqui intensament! Que visqui sense temor per tal d'apropar-se als déus i tenir a l'abast el poder creador.

Meravellosa és la teva aparició per Orient,
oh Aton, senyor suprem de la vida!

Deixem que el sol entri per la finestra oberta. Lluitem!

Jo estaré al teu costat ben quieta, silenciosa, devant teu, com Eoia, la víctima, la núvia, o bé com l'Esfinx, home, dona o bèstia, que aguanta serenament l'envestida de tots els vents.

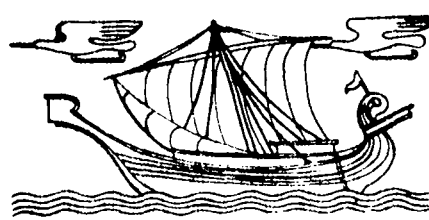

L'ENSENYAMENT DEL CATALÀ AL ROSSELLÓ

PER MIQUEL FERRER

A FINALS DEL 1950, a proposta del diputat per Tarn, Maurici Deixonne, l'Assemblea Nacional Francesa va aprovar una llei relativa a l'ensenyament de les llengües i dialectes de la República. Les llengües a què feia referència eren el català, l'occità, el basc, i les llengües cèltiques, entre les quals hi ha, com a principal, el bretó. Aquella llei porta data de l'11 de gener del 1951 i és signada pel President Auriol, R. Pleven i Pierre-Olivier Lapie, president del Consell de Ministres i ministre d'Educació Nacional, respectivament, i es va publicar al Diari Oficial de la República Francesa el dia 13 del mateix mes de gener.

Han passat dos anys d'ençà de la promulgació d'aquella llei i val la pena de fer el primer balanç de la seva aplicació i dels seus resultats.

Primer de tot, convé recordar-ne els principals articles:

> Art. 1er. El Consell Superior d'Educació Nacional estarà encarregat, en el marc de la present llei i a partir de la seva promulgació, de buscar els millors mitjans d'afavorir l'estudi de les llengües i dialectes locals en les regions on són usats.
>
> Art. 2on. Seran cursades instruccions pedagògiques als rectors per tal d'autoritzar els mestres a recórrer a les parles locals en les escoles primàries i de pàrvuls, sempre que puguin treure'n profit per a llur ensenyament i, especialment, per a l'estudi de la llengua francesa.
>
> Art. 3er. Tot mestre que ho sol·liciti podrà ésser autoritzat a consagrar, cada setmana, una hora d'activitats dirigides a l'ensenyament de nocions elementals de lectura i d'escriptura de la parla local i a l'estudi de trossos escollits de la literatura corresponent. Aquest ensenyament és facultatiu per als alumnes.

De bon antuvi, hom observa que no es tracta d'una llei per a fer reconèixer en tot el seu esplendor els idiomes i dialectes locals, sinó, simplement, consentir que siguin ensenyats "durant una hora setmanal" i quan ho sol·licitin els mestres i els alumnes. Es veu ben clar que els legisladors es preocupaven més de l'eficàcia de l'ensenyament de la llengua francesa que no pas de les que hom parlava d'afavorir.

Després d'anys i anys d'afrancesament; després d'haver imposat a les escoles la llengua francesa, prescindint de la llengua materna dels infants; i després d'haver destinat a les contrades afectades per la llei una majoria de mestres que no saben un borrall de la llengua materna dels propis alumnes, els legisladors i els funcionaris encarregats d'aplicar la llei Deixonne, ja podien dormir ben tranquils. Deixar l'ensenyament del ca-

català, per exemple, a mercè de la voluntat dels mestres forasters del Rosselló o esperar que els alumnes ho sol·licitin, és anar sobre segur.

Una hora setmanal de català no té cap valor. Les conseqüències pernicioses del bilingüisme persisteixen fins i tot al cap de tants anys d'haver-se demostrat, pedagògicament, el mal que es fa a les ments de la infància d'una llengua materna diferent de l'oficial que els és imposada. El respecte a la llengua materna de què parlen les Declaracions sobre els Drets Humans, signades per França, és lletra morta. Per a molts legisladors i funcionaris francesos, el "respecte" consisteix a deixar — i desitjar — que les llengües *estranyes* o inferiors es morin i desapareguin com més aviat millor, perquè són una nosa. I una nosa perillosa en determinats indrets.

Així es comprèn que, predominant aquesta mentalitat, el sabotatge de la Llei Deixonne s'hagi pogut realitzar amb la més absoluta impunitat.

La promulgació data del 13 de gener del 1951 i només ha estat aplicada, al Rosselló, durant els mesos d'abril i maig del 1952 i a raó d'una hora setmanal. I, encara, només al Liceu de Nois i al Col·legi de Noies de Perpinyà.

Els mestres de l'ensenyament primari han fet cas omís de la llei; els professors de l'Escola Normal de Mestres tampoc no han volgut tenir-la en compte; i els dirigents dels Col·legis de Ceret i Prada han fet veure que la desconeixien. I, de tot plegat, el Ministeri d'Educació Nacional, de París, n'ha estat molt content.

Però a desgrat de tant de sabotatge com hi ha, cal registrar els modestíssims, però prometedors. resultats aconseguits al Rosselló: 67 candidats, tots de Perpinyà, han presentat la llengua catalana tot i que els punts que es guanyen no poden comptar, legalment, per a l'admissió a l'examen. Cosa absurda a més no poder i reveladora de tota la maligna intenció dels màxims dirigents de l'ensenyament francès.

Dels 67 alumnes, uns eren de la Facultat de Lletres i la majoria de la Facultat de Ciències, de Montpeller. Però el Degà de la Facultat de Ciències de Montpeller es va negar a deixar passar la prova de català als candidats.

El mes d'octubre darrer, l'administració del Liceu de Perpinyà va demanar al Rectorat l'establiment d'un mínim de vuit hores setmanals de llengua catalana. No se li va contestar res i el silenci ha estat la resposta a una segona comunicació confirmant la primera.

Davant d'aquests fets i dels que s'han produït a les altres contrades afectades per la llei, una delegació especial va anar a denunciar-ho al Ministeri d'Educació Nacional i fou rebuda per M. Donzelot, director de l'Ensenyament Superior, al qual fou lliurat un report de tot el que passava als diversos països on la Llei Deixonne havia de tenir plena aplicació. La Delegació era formada per P. L. Berthaud, delegat general; Toulement, representant de la Unió de Defensors del Bretó; Ivan Gaussen i Joan Lessafre, en representació dels Amics de la Llengua d'Oc a París. Però la discòrdia política de França i les crisis de govern que s'hi produeixen, com a lògica conseqüència, no permeten d'esperar una rectificació de conducta en els funcionaris encarregats de fer aplicar la llei a tot arreu on ha de ser aplicada. Els polítics tenen altres mals-de-cap i consideren que això és un problema secundari i, al cap i a la fi, la Llei Deixonne no es caracteritza per un sentit autènticament pedagògic i humà.

A més a més, intel·lectuals de la categoria d'un Georges Duhamel, Membre de l'Acadèmia, afirmen que la dita llei és "la llei de les tenebres". I un polític tan significat com és l'ancià Edouard Herriot, ha estat un dels més aferrissats enemics de la llei perquè considera que és el primer pas cap el separatisme...

D'altres opinen que les llengües regionals no tenen cap interès perquè són condemnades a desaparèixer; els saberuts opinen que el patuès és indigne d'entrar a l'escola; la unitat lingüística, a base del francès, és mot d'ordre. Fora els dialectes de l'escola!, criden uns. Això seria una Torre de Babel, afirma Duhamel...

Heus ací un espectacle "pedagògic" ben galdós!

Davant d'això, no és estrany que la Uni-

versitat i l'Institut d'Estudis Ibèrics, de Bordeus; les Universitats de Montpeller, de Tolosa de Llenguadoc i d'Aix de Provença, i fins i tot l'Institut d'Estudis Hispànics de París, no posin gens d'interès en el compliment de l'article onzè de la llei, que els afecta. Perquè, a més a més, diuen, el govern no els ha destinat cap crèdit suplementari, ni disposen de mestres suficients per aplicar la llei. i els programes ja estan prou carregats perquè s'hi hagi d'afegir una nova asignatura.

Per cada grup ètnic que pot beneficiar, legalment, de la Llei Deixonne, a continuació donem el nombre total de candidats a la sessió de juny de l'any passat, la població corresponent de la minoria ètnica, i el nombre de candidats per 100,000 habitants:

Basc, 18 candidats, 55,000 habitants, 32,7 per 100,000; Bretó, 71 candidats, 1.700,000 habitants, 4,2 per 100,000; Català, 70 candidats, 210,000 habitants, 33,3 per 100,000; Occità, 174 candidats, 10 milions d'habitants, 1,74 per 100,000.

Això vol dir que són els catalans i els bascos els que han donat l'esforç màxim, a despit de les persecucions de què han estat víctimes. I cal afegir que, per aquest any escolar, no ha estat autoritzat cap curs de català.

És lamentable.

És clar que sempre hi ha un pitjor: el que passa a Catalunya.

EXCUSA

Novament hem de lamentar que PONT BLAU hagi sortit — en el número 3-4 — amb algunes errades d'importància. Demanem als lectors que ens les excusin i n'assenyalem algunes de les més importants, que arriben a fer incomprensible, o almenys confús, el text.

En el poema *Contrapunt*, d'Agustí Bartra, a la part I, vers 6, que diu

dins l'aigua; d'or en ombrívola faç,

ha de dir

dins l'aigua: boca d'or en ombrívola faç,

A la part II, vers 6, allà on diu

en el cel

ha de dir

on el cel

A la mateixa part, vers 15, on diu

cares tenores

ha de dir

clares tenores

En el conte *Andrina*, de Louis Bayle, va deixar d'aparèixer la indicació que el conte forma part del llibre *Contes del mar i de les illes*, Premi Mistral 1950, i que ha estat traduit del provençal per Antoni Ribera.

SOLERNOU, S. A.

OLIS VEGETALS PER A LA INDUSTRIA
AIGUARRAS
COLOFONIA
RESINES SINTETIQUES

Av. Ferrocarril, 100 (Col. Moctezuma)
Tels. 13-34-28, 13-46-84 i 18-28-02
Apartat Postal 713
MEXICO 9, D. F.

SUCURSAL GUADALAJARA
Antonio Bravo, 49
Tel. Mex. 35-52
GUADALAJARA, Jal.

LLETRES

JOCS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA

El dia 7 de desembre del 1952 van tenir lloc a la ciutat de Clemència Isaura, Tolosa del Llenguadoc, els Jocs Florals de la Llengua Catalana, coincidint amb les festes tolosenques d'homenatge a Deodat de Severac, el gran músic occità i bon amic de Catalunya. S'inaugurava un monument a honor seu al *Jardin Royal.*

A les deu del matí, l'Acadèmia dels Jocs Florals de Tolosa va rebre, a la Gran Sala del bellíssim Hotel d'Assezat que l'hostatja, el Consistori dels Jocs Florals de la Llengua Catalana del 1952. El Degà de l'Acadèmia, Majoral del Felibrige, M. Rozes de Brousse, li donà la benvinguda parlant de la fraternitat de raça i de llengua dels dos pobles. Li van contestar els dos Mantenedors: el poeta rossellonès Josep-Sebastià Pons, el qual va recordar el parentiu d'origen de les dues institucions, puix que la de Barcelona fou fundada pel comte-rei Joan I l'Amador de la Gentilesa, el 1393, 70 anys després de la tolosenca; i Lluís Nicolau d'Olwer, el qual donà fe de l'amistat franco-catalana, de la vitalitat de la qual la festa d'enguany era una prova palesa.

A les onze, invitats oficialment pel Comitè dels Amics de Deodat de Severac, el Cos de Mantenedors catalans i la Comissió Organitzadora dels Jocs assistien a la inauguració del monument a Deodat de Severac, erigit per iniciativa de l'Institut d'Estudis Occitans. Acabada aquesta manifestació amb una audició de sardanes per la Cobla "Perpinyà" i un ballets populars executats per l'esbart del Foment de la Sardana de la capital del Rosselló, va tenir lloc a la Sala Henri Martin, del Capitol (Ajuntament de Tolosa), una recepció a honor del Consistori dels Jocs, de l'Institut d'Estudis Occitans i de l'Institut d'Estudis Catalans, representat del Mantenedor Lluís Nicolau d'Olwer. Max Rouquet, president de l'Institut d'Estudis Occitans, va donar la benvinguda als intel·lectuals catalans, per als quals, digué, l'amor a la Pàtria es confon amb l'ideal de pau i llibertat. En la seva resposta, Nicolau d'Olwer posà en evidència l'amistat dels dos pobles hereus d'una mateixa cultura i enamorats d'un mateix ideal i féu vots perquè un renaixement comú reconstrueixi el passat i exalti la perennitat d'una obra històrica la riquesa de la qual és universalment reconeguda. L'alcalde de la vila, Raymond Badiou, remercià els organitzadors de les festes i expressà l'orgull de Tolosa d'acollir els Mantenedors catalans.

A les tres de la tarda, a la Gran Sala del Palau de Belles Arts, plena de gom a gom, sòbriament decorada per la vila amb cortinatges vermells i els colors catalans i francesos, tingué lloc la Gran Festa.

Els seients reservats als invitats d'honor eren ocupats pels senyors Sermet, professor a la Facultat de Lletres, representant l'Inspector General Pelletier, Prefecte de l'Alt Garona; Montel, diputat, president del Consell General de l'Alt Garona; Miquel Guinart, representant el President Irla; Raymond Badiou, Alcalde de Tolosa; Hilari Salvador, ex-Alcalde de Barcelona; l'Abbé Cangardel, representat S. E. el Cardenal Saliège, arquebisbe de Tolosa; Paul G. Dottin, rector de la Universitat de Tolosa; Gi Bastide, degà de la Facultat de Lletres; els professors Soula, de la Facultat de Medicina, i Seguy, de la Facultat de Lletres; Th. Puntous, degà del Col·legi d'Advocats, Secretari Perpetu de l'Acadèmia dels Jocs Florals de Tolosa; Max Rouquette, President de l'Institut d'Estudis Occitans; Rozes de Brousse, degà de l'Acadèmia dels Jocs Florals i Majoral del Felibrige, president de la Societat dels Tolosans de Tolosa; el representant del Capoulié, del Felibrige, Frederic Mistral; Andrau, director de l'Escola de Belles Arts; P.-L. Berthaud, del Consell de la República Francesa, representant els Amics de la Llengua d'Oc i l'Institut Català d'Art i Cultura, de París; Roger Barthe, president de la Unió Llatina; el Majoral Raymond Lizop, de l'Escolo deras Pirineos; el doctor Martí Feced, representant el Govern de la República Espanyola; Pradal, diputat republicà espanyol, etc.

També assistien a la Festa nombroses representacions catalanes i occitanes, així com de diverses revistes: Llar de Germanor Catalana, Casal Català del Sis d'Octubre, Casal Català, de Tolosa; Llar Catalana d'Avinyó; *Terra Lliure,* de Tolosa; *Endavant,* de París; *La Humanitat,* de París; *Presència Catalana* i *Vincle,* de París; Union Catalane Roussillonaise, *Lo Gai Saber, Oc,* de Tolosa; Era bouts dera Montanha, de Saint-Girons; *Lo Gau,* d'Avinyó, etc.

Als acords d'*Els Segadors,* interpretats per la Cobla "Perpinyà", prenien seient, a la dreta de l'estrada, els Mantenedors Josep-Sebastià Pons, Lluís Nicolau d'Olwer, el doctor Ismael Girard, el canonge Josep Salvat i Alfons Serra-Baldó, secretari; i a l'esquerra, la Comissió Organitzadora, formada per Maurice Rouy, Joan Alvarez de Lara, Suzanne Brau, Jean Louis Nogués, Camille Torrent, Josep Ribera, Josep Salvador, Joan i Josep Bassagaya i Miquel Galceran.

Alvarez de Lara va donar compte de les nombroses adhesions rebudes, entre les quals foren especialment aplaudides les del President de la República Francesa; André Marie, Ministre de l'Educació Nacional de França; Edouard Herriot, President de l'Assemblea Nacional, i mestre Pau Casals. També van enviar llur adhesió Monsenyor Garrone, Coadjutor de l'Arquebisbe; Monsenyor Bruno de Solages, Rector de l'Ins-

titut Catòlic de Tolosa; l'Alcalde de la Vila de Ceret; Serrailh, Rector de la Sorbona; Alfred Jeanroy, de l'Institut de França; la senyora Vídua de Josep Calmette; el Majoral Carles Grandó, de la Companyia de La Ginesta d'Or, de Perpinyà; el Professor Enric Guiter, de Perpinyà; el Degà honorari de la Facultat de Lletres, Daniel Faucher; Jean Cassou, Conservador del Museu d'Art Modern de París; Frederic Mistral, Capoulié del Felibrige; Monastier, del Bourat de Périgord; J. Ventura Sureda, de Nova York; Gumersind Gomila, del Comitè de Relacions Catalano-Occitanes, de Perpinyà; Josep Terradelles, ex-Conseller en Cap del Govern Català; Pere Bosch Gimpera, ex-Rector de la Universitat de Barcelona, etc. El Mantenedor Josep Carner, retingut a Brussel·les, excusà la seva assistència amb una calorosa salutació.

Raymond Badiou, Alcalde de Tolosa, va pronunciar en català la frase de ritual: *S'obre la Festa.*

La Festa havia de començar per un discurs del Mantenedor Ventura Gassol, però el poeta, havent-se posat malalt a Bordeus, camí de Tolosa, va haver de renunciar al viatge i fou Lluís Nicolau d'Olwer qui hagué d'improvisar el discurs inaugural. De totes maneres, el discurs preparat per Ventura Gassol es podrà llegir al volum commemoratiu dels Jocs, que ja està en premsa.

Lluís Nicolau d'Olwer va donar les gràcies a la vila de Tolosa per l'acolliment que havia fet a la Festa; recordà l'origen i l'expansió dels Jocs Florals, els Mantenedors dels quals treballen pel renaixement de la Pàtria; va retre homenatge al doctor Jesús Maria Bellido, president designat per als Jocs, la mort sobtada del qual, pel juliol del 1952, havia deixat un buit entre els catalans exiliats; exaltà la memòria del músic Deodat de Severac, gran amic de Catalunya i dels seus poetes i músics, la figura del qual era honorada aquell mateix dia com a símbol de fraternitat catalano-occitana; i demanà als catalans que s'associessin a la Festa en un acte de fe i d'esperança en un pròxim esdevenidor de victòria. Una gran ovació coronà el discurs.

Seguidament, el secretari del Consistori, Alfons Serra-Baldó, va llegir la seva Memòria: s'havien rebut tres-cents deu treballs (194 poesies i reculls poètics, 6 novel·les, 14 contes i reculls de contes, 14 narracions, 22 obres de teatre, 24 assaigs, 3 traduccions i 33 composicions musicals). "El Consistori, digué, ha designat el senyor Joan Barat, de Barcelona, com a guanyador de la més alta recompensa: la Flor Natural." En absència del poeta, Josep-Sebastià Pons va anar a cercar la Reina de la Festa i als acords de la Marxa de Joan I per la Cobla Perpinyanenca, la Reina, del braç del senyor Pons, va entrar voltada de la seva Cort d'Amor. Josep-Sebastià Pons, en nom del poeta guanyador de la Flor Natural, va proclamar Reina a Madame Magalí Hauriou, filla de Deodat de Severac. La Cort d'Amor era formada per les senyores Seguy i Sagols, i les senyoretes Núria Ferran, Antònia Galceran, Núria Pallerola i Lilette Ribera.

Seguidament foren proclamats guanyadors dels altres premis de poesia, els senyors Edmond Brazés, de Ceret, guanyador de l'Englantina d'Or; i Albert Manent, de Barcelona, guanyador de la Viola. I es llegí la resta del Veredicte.

Acabada la lectura del Veredicte, el poeta rossellonès Josep-Sebastià Pons va llegir el seu discurs de gràcies, que fou un veritable poema en prosa que va merèixer una llarga ovació.

Els Segadors i *La Marsellesa* van tancar l'acte.

Després, l'Alcalde de Tolosa va oferir un vi d'honor a la Reina i la seva Cort d'Amor, al Consistori i a la Comissió Organitzadora, i també als autors premiats presents a la Festa.

El sopar tradicional tingué lloc a l'Hotel Regina. I a la presidència va ocupar el lloc reservat al President del Consistori, la filla del doctor Bellido. Josep-Sebastià Pons va dir la seva salutació glossant el *Cant dels Ocells,* popularitzat pel mestre Casals. Després van fer ús de la paraula diverses personalitats franceses i els Mantenedors Girard i Salvat.

Al marge de la Festa es va organitzar una exposició de llibres catalans impresos a l'exili, la qual anà a càrrec de Josep Salvador. Lluís Nicolau d'Olwer digué de la tenacitat i l'esforç dels catalans per a mantenir viva a l'exterior la rica tradició editorial de Catalunya. Nicolau va parlar també per la Ràdio tolosenca.

El dilluns al matí, Mantenedors i Comissió

ESENCIAS
Y MATERIAS
PRIMAS
S. A.

Isabel la Católica, 10
Cable: ESYMAPRISA

Telèfons 36-61-51 i 12-75-94
MEXICO, D. F.

La Optica
LÓPEZ

TELÈFON 10-00-63
LOPEZ, 157-D
MEXICO, D. F.

* *Atenció especial a les receptes dels oculistes.*
* *Ulleres i cristalls de totes classes*
* *Puntualitat, exactitud, economia*

Organitzadora van anar a dipositar una garba de flors a la tomba del doctor Bellido, en homenatge a ell i a tots els catalans morts en terres de França; i dipositaren també un ramell de flors, amb la llaçada catalana, al peu del monument de Pere d'Aragó, erigit al camp de batalla de Muret.

PREMIS ORDINARIS

FLOR NATURAL: Joan Barat, *De Llevant a Ponent*, cinc sonets d'amor. Accèssits: 1) Fermí Palau i Caselles, *Entre tu i jo;* 2) Joan Sallarès, *Petit poema de l'amor i la ciutat.*

ENGLANTINA D'OR: Edmond Brazés, *Muntanya.* Accèssits: 1) Josep Serra i Janer, *Nova oració de la paraula nostra;* 2) Ramon Muntanyola, *Ressorgiment.*

VIOLA D'OR I D'ARGENT: Albert Manent, *Ciutat interior.* Accèssits: 1) Xavier Casp: *Variacions sobre un tema d'Isaïas;* 2) Marian Ruiz, *Tríptic de passió.*

PREMIS EXTRAORDINARIS

EXCM. SR. PRESIDENT DE LA REPÚBLICA FRANCESA: Joan Oliver, traducció d'*El Misàntrop*, de Molière.

COPA ARTÍSTICA: Domènec Guansé, *Laberint*, novel·la.

CONCEPCIÓ RABELL: Partit entre Xavier Casp, *Proses en carn*, i Agustí Bartra, *Laertes.*

JOAQUIM FOLGUERA: Rosa Leveroni, *Presència i Record*, poemes.

IONASI IOLÉSIAS: Partit entre Ambrosi Carrion, *Malefici*, i Tomàs Querol, *La gàbia de vidre.*

NARCÍS OLLER: Maria Aurèlia Campmany, *Contes.*

JOAN MARAGALL: Angel Ferran. *L'humor a Catalunya.*

POMPEU FABRA: No s'adjudica. Un accèssit dotat amb 10,000 francs a Manuel Companys, *Aspectes psicològics i dialectològics del català de França i els parlars llenguadocians veïns.*

ROVIRA I VIRGILI: Miquel Ferrer, *Prat de la Riba i l'Assemblea de Parlamentaris.*

J. E. RODÓ (Commemoratiu dels cinquanta anys de la mort de Jacint Verdaguer): Esteve Albert, *Pirene*, poema èpic d'inspiració verdagueriana.

ALFONS MASERES: Ramon Xuriguera, *L'evolució de la prosa de la Renaixença: Antoni Bofarull i Josep Pin i Soler.*

ENRIC LLUELLES: Lluís Capdevila, *La festa major de Gràcia.* Accèssit dotat amb 3,000 francs: Josep M. Palau i Camps, *Un diumenge, de capvespre.*

PRESIDENT COMPANYS: Domènec Pallerola, *Catalunya i les minories nacionals en el dret internacional contemporani.*

JOAN LLUHÍ: Josep M. Corredor, *Valentí Almirall, tractadista de dret públic.*

DOCTOR TRUETA: Rafael Tasis i Marca, *Josep Pous i Pagès, l'home i la seva obra.*

MASPONS I CAMARASA: Partit entre Ferran Canyameres, *Com el Vallès no hi ha res*, i Carles Sindreu, *Del nostre Vallès, Coses de l'Ametlla.*

COMUNITAT CATALANA DE COLÒMBIA: Paulina Crusat, *Antologia de poetas catalanes.*

CENTRE CATALÀ DE L'HAVANA: Doc accèssits dotats amb 5,000 francs: 1) Miquel Guinart, *Influència del teatre en el ressorgiment de la literatura catalana*, i 2) Joan Sauret, *El Jerarca*, sainet en un acte.

LLIGA ESPIRITUAL DE LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT: $ arg. 300.00 a Gràcia B. de Llorens, *Poemes de la Llar*, i $ arg. 200.00 a J. Mas i Parera, *Les veus de la terra.*

LLAR DE GERMANOR CATALANA de Tolosa: Angel Ferran, *L'escola de l'exili.*

CASAL CATALÀ (fundat el 6 d'octubre) de Tolosa: Accèssit dotat amb 3,000 francs a Nuri Ripoll, *No n'hi ha prou amb d'ésser bo*, dos actes.

R. A. DE BARCELONA: Lluís Gassó, *Elegia heroica a la mort de Pompeu Fabra.*

R. A. S. DE BARCELONA: Joan Molas, *El sentiment del dolor en la poesia de Ramon Llull.*

LLIBRERIA CATALUNYA, de Perpinyà: Joan del Pi, *Tríptic cerdà.*

CASAL CATALÀ, d'Asunción: Palmira Jaquetti, *Alliberament*, poemes.

PREMIS instituïts per la O. N. I. A.: 1) Ambrosi Carrion, *La plaça de Sant Serni* (3,000 francs); 2) Isidor Coma, *Estampes de Tolosa* (1,000 francs); 3) Ramon Besora, *L'amor perdut* (1,000 francs).

PREMIS ESPECIALS dotats amb aportacions del Casal Català, de París, amb les assignacions dels Premis "Marcel·lí Domingo", "Josep

Calmette", "Ricard Soler", "Fèlix Ferrer" i "Casal de Catalunya", de Perpinyà, declarats deserts, i amb sobrants dels Premis 'Pompeu Fabra", "Centre Català" de l'Havana, "O. N. I. A.", "Casal Català (6 d'octubre)" de Tolosa, "Antoni Nicolau" i "Lluís Millet", i amb donatius de diversos donants:

Domènec de Bellmunt, *Dos estels*, novel·la (20,000 francs).
J. M. Miquel i Vergés, *Recull de poemes* (10,000 francs).
Lluís Gassó i Carbonell, *Atzurs rebels* (5,000 francs).
Blai Bonet, *Entre el coral i l'espiga* (5,000 frs.).
Josep Picó, *Humanisme i catalanitat dels costums de Perpinyà* (5,000 francs).
Lluís Jordà, *Recull de contes* (3,000 francs).
Elvira Elias, *Des de la meva finestra*, memòries (3,000 francs).
J. Vicens Gironella, *Set poemes de fe* (3,000 francs).
Julià Gual, *L'infinit amor*, sonets (3,000 frs.).
Vicent Casp, *L'odin*, conte (3,000 francs).
Lluís Esteve, *Tramuntanada*, sonet (3,000 francs).

PREMIS RESERVATS ALS ESCRIPTORS ROSSELLONESOS

Companyia de la Ginesta d'Or: Elisabeth Oliveres de Picó: *Les reines de Mallorca*.
Joan Amades: Lucien Vilar, *L'oliu encès*, recull inèdit (3,000 francs); Pere Verdaguer, *Adéu i La Poncella*, poemes (3,000 francs).
Pere Talrich: Jordi-Pere Cerdà, *Angeleta*, dos actes.

PREMIS PER COMMEMORAR I ESTRÈNYER ELS LLIGAMS CULTURALS CATALANO-OCCITANS

Raimon Sisè de Tolosa: Renat Nelli, *La serp de Folhum*, recull de poemes.
Elionor d'Aragó: Pere Lagarde, *Espera*, recull de poemes.
Pere d'Aragó: 1) J. Toulze, *Lo camin viel*, poema (4,000 francs); 2) P. Faure, *Lo camin francès*, poema (3,000 francs); 3) J. Villalon, *Muret, tomba d'Occitània*, poema (2,000 frs.).
Antoni Perbosc: Robert Allan, *Lo cant de la tibla*, recull de poemes.
Clemència Isaura: Ramonda Tricoire, *Tres contes*.
Bernat Sarrieu: Peire Bec, *Las peiras cantairas*, poemes.
Grup d'Intel·lectuals de la Unió Artística i Literària de Tolosa: Henri Espienux, *Baug de l'aire*, poemes.
Escola Aulenca: Albe Serret, *Terra occitana*, poemes.
Llar Catalana de Marsella: J. M. Prous i Vila, *Lligams d'amistat*.
Esciarmonda de Foix: Desert.
Premis de Consistori dotats amb les assignacions dels dos Premis anteriors: Paul Salvingac, *Pels que són de pertot... e enlloc* (1,000 francs); Anna Ma. Ponrouch Petit, *Sirventés*, poema (1,000 francs); Marcel Baïche, *Claudetas*, poema (1,000 francs).

PREMIS MUSICALS

Premi Deodat de Severac: *Chants anciens du Béarn et de Gascogne*, recollits per Simin Palay i harmonitzats per Jean Poueich.
Antoni Nicolau: Desert. Accèssit, Palmira Jaquetti, *Casa Coix d'Alins* (procedència: Vall Farrera). Cançó popular harmonitzada a quatre veus mixtes $ arg. 300.00).
Premi Millet: Desert. Accèssit: Ramon Casajoana, *Eucarístiques*, poesies de Mn. Jacint Verdaguer. Corals a quatre veus mixtes (15,000.00 francs).

Tolosa del Llenguadoc, 7 desembre del 1952

Estel
FABRICA DE ROBA INTERIOR PER SENYORA
República Argentina, 76-B. Tel. 39-04-92. México, D. F.

SABO Lady Astor
PER A TOCADOR DELICAT

SABO Arrow
PERFUMAT AMB LAVANDA NATURAL

ARTS PLASTIQUES

VLADY

A les Galeries Prisse, de la ciutat de Mèxic, Vlady ha fet una exposició dels seus dibuixos i les seves pintures, en la qual podríem dir que ens dóna a conèixer una època de recerca de la seva personalitat, no definida fins ara. Vlady és un pintor jove, inquiet, dinàmic, conscient del seu destí com a pintor i dotat de voluntat per a realitzar-lo. Està, per tant, ben encaminat, perquè la consciència del propi destí i la voluntat de realitzar-lo són indispensables a tot mortal davant d'una tasca a complir, per tal de poder complir-la. En les seves obres apreciem diverses fases de concepció i de tècnica, cadascuna resolta per si.

Els dibuixos a llapis, traçats amb seguretat, produeixen una sensació sorda. Creiem que si Vlady deixés esplaiar més la seva sensibilitat en el moment de plasmar sobre el paper les seves interpretacions en dibuix, el resultat fóra d'una poesia plàstica justa. Les pintures ens revelen que la lluita de creació és més intensa entre la sensibilitat i la intel·ligència. L'*Estampa del segle* XV ens demostra el triomf de la força jove, filla de les inquietuds modernes, despreses de tot academisme.

Aquesta exposició, en conjunt — i recordant les anteriors— ens fa esperar, per a molt aviat, una obra més personal i reeixida, més madura. Es indubtable que en Vlady hi ha una autèntica personalitat de pintor i només és qüestió de temps que arribi a la seva maduresa, que tot fa esperar rica i interessant. J. M. G. B.

CANYES

Pel mes de juliol de l'any passat, l'escultor Josep Canyes feia la seva presentació al públic de la ciutat de Mèxic amb una notable exposició d'obres en marbre, pedra i bronze, exposades a les sales de "Decor, S.A." L'activitat artística mexicana, tan pròdiga quant a conreadors de la pintura, és escassa i de poca qualitat en aquesta manifestació. Per això l'exposició del nostre compatriota fou considerada per la crítica con un esdeveniment poc comú, ací.

Recentment, Canyes ens ha donat una altra prova del seu art, aquesta vegada en una exposició de dibuixos acolorits, que acollí la galeria "Juárez", també de la ciutat de Mèxic.

VLADY: *Estampa del segle XV*. Oli.

Les obres exhibides formen una interessant col·lecció d'apunts relatius al regne animal, tema pel qual Canyes es mostra, sempre, singularment atret. Cal recordar, només, el baix relleu "Cèrvols" que figuraba en l'exposició escultòrica, que tants encomiàstics comentaris va merèixer en gràcia a l'encert d'execució i de composició que reunia.

L'artista ens revela ara, sense pretendre-ho, és clar, la raó d'algunes de les qualitats que li foren observades en les seves produccions d'escultor: la justesa de les proporcions i la viva naturalitat del gest —valgui la paradoxa— que distingien a la forma inerta, per ell treballada.

Amb tota evidència, en l'èxit artístic de Canyes hi ha, ultra el seu coneixement de l'ofici, encerts que solament obtenen aquells mestres a l'ensems dotats de fina percepció. I ja que parlem dels seus treballs d'«animalier», diríem que dels models d'ara Canyes capta expressions que solament amb la pacient dedicació del caçador haurà pogut descobrir i valoritzar. La mateixa constància, el mateix persistent aguait ha hagut de menester l'artista per arribar a dominar, com domina, el tema; la qual cosa assoleix en la majoria dels estudis que ens ofereix. J. S.-V.

DR. DEMOFIL FRANCO
ODONTOLEG
Consulta: de 11 a 1 i de 4 a 8
Tel. 21-20-57 Uruguay, 44-112
MEXICO, D. F.

MD

CREACIONS DE PUNT
Models exclusius per a senyora, nen i home

FABRICATS PER

MANUFACTURES
MAS DEOP, S. A.

De venda als principals magatzems del país

Anillo Circunvalación, 40. - Tel. 21-19-29 - MEXICO, D. F.

Casa del Arte

LA CASA ON L'ARTISTA
TROBA TOT EL QUE
NECESSITA

Els marcs de més originalitat

Tel. 18-36-20 * Av. Independencia 101-C
MEXICO, D. F.

Mobles

CATALONIA

Av. Insurgentes, 368 - MEXICO, D. F.

LA INDÚSTRIA TÈXTIL

Segons referències del *Boletín algodonero* de Barcelona, les exportacions de teixits de cotó han baixat d'una manera alarmant. En els cinc primers mesos de l'any passat es va exportar per valor de 57 milions de pessetes or; en el mateix período d'enguany les exportacions foren solament de 34 milions. La baixa ha estat, doncs, del 40 per 100. També ha augmentat la diferència entre la importació de cotó i l'exportació de teixits de dita matèria. Aquesta diferència, que fou de 28 milions en el primer trimestre de l'any passat, ha arribat a 62 milions en igual período d'aquest any i, segons aquella publicació, encara augmentarà més. ¶ Fa unes setmanes el diari liberal anglès *The Manchester Guardian* s'ocupava extensament de la situació actual de la indústria cotonera i de la preocupació existent en els medis industrials per la manca de mercat consumidor. "Ara que ja compta amb quantitats raonables, si bé no suficients, de matèria prima —diu l'esmentada publicació— el mercat que fins ara depenia dels industrials ha passat a mans dels consumidors. Per altra part, Gran Bretanya, que era un dels clients més importants de teixits i dels quals l'any 1951 absorbí el 25 per 100 de l'exportació, ha suspès les seves compres. Les adquisicions angleses eren de tela grisa, la qual, una vegada treballada a Anglaterra, era reexportada. Concentrada a Catalunya i principalment a Barcelona —afegeix— la indústria cotonera representa la major part del comerç tèxtil que ha constituït durant centenars d'anys, un factor important en l'economia de l'estat espanyol.

Jabones Finos S.A.
FÀBRICA DE SABONS PER A TOCADOR, PER A RENTAR I INDUSTRIALS
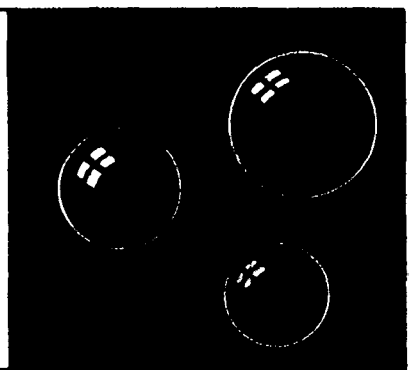
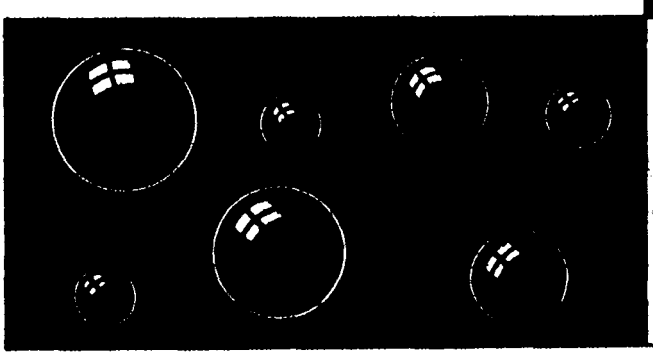
WATTEAU, 77
TELS. 24-71-30 32-18-56
MIXCOAC, D.F.

PONT BLAU
Literatura. Arts. Informació. Revista mensual. Any I, número 5, 15 de gener del 1953. Director: Vicenç Riera Llorca; secretari de redacció: J. Soler Vidal; director artístic: J. M. Giménez Botey; administrador: Ramon Fabregat. Direcció i administració: Avenida Pirineos, 89. México 13, D. F. Apartado Postal 7324, México 1, D. F.

Difusora del Llibre

Apartat 10319
México 1, D. F.

BIBLIOTECA A TOT VENT

en reaparèixer a França porta ja publicats els següents volums:

Nº 93. **El Ben Cofat i l'Altre**

De JOSEP CARNER.
El nostre gran poeta ens ofereix en aquest llibre escrit en prosa una obra alhora profunda i original, atreient i dramàtica, de la qual s'enorgulliria la literatura més reputada.

Nº 94. **L'home dins el mirall**

De XAVIER BENGUEREL.
L'obra de Benguerel, que captiva el lector per la intensitat dels conflictes psicològics que presenta i per l'elegància estilística amb què està escrita, senyala una fita en la producció novel·lística catalana.

Nº 95. **Laberint**

De DOMÈNEC GUANSÉ.
La interpretació novel·lística d'un pintor cèlebre i discutit, a través de la seva vida íntima, de les seves tendències artístiques i dels medis humans on evoluciona com un personatge enigmàtic i desconcertant.

Format gran: **Janet vol ser un heroi**

De JOAN PUIG I FERRETER.
Llibre primer del cicle de deu novel·les "El Pelegrí Apassionat".

De pròxima publicació:

Nº 96. **L'Hereu de Ballantrae**

De R. L. STEVENSON. Traducció de l'anglès per C. A. JORDANA.

Nº 97. **L'Estany del Diable**

De GEORGE SAND. Traducció de JUST CABOT.

Format gran: **Homes i camins**

De JOAN PUIG I FERRETER.
Llibre segon del cicle de deu novel·les "El Pelegrí Apassionat".

UNAMUNO Y MARAGALL

Epistolario inédito y escritos complementarios.

Conceptes literaris i culturals d'ambdós escriptors. El primer viatge d'Unamuno a Barcelona. La Setmana tràgica. Els problemes socials de començaments de segle. Els problemes regionals. Els problemes polítics espanyols. Unamuno i la mort de Maragall.

Un volum de 224 pàgines, $ 10.00.

Aquest número de PONT BLAU
ha estat imprès als tallers de la

EDITORIAL FOURNIER, S. A.

que dirigeix Joan B. Climent, qui aprofita l'avinentesa per saludar tots els catalans residents a Mèxic i es posa a les seves ordres per a tota mena de treballs d'impremta.

Bolívar, 238-A
México, D. F.